

LUCASNĒAN 'A UPÍ BANA I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

¹⁻² Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuiaxa. A unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a banacama cuëñëoxa. ³⁻⁴ Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi aséribi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara 'iaxa quixun cuatancëxun, cuëñëoxunquin mi ñuix-unin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacénti ñuia

⁵ Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa. ⁶ Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën. ⁷ Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.

⁸ Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin, ⁹ uin cara anu Nucën Papa Diosan caíscë uníxëshi atsínti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánuxun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi oquin. Tancëxbi

ca Zacarías 'iacëxa. ¹⁰ Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiácëxa. ¹¹ Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucüa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa. ¹² Mërai sináncasmai ca ratuti racuéiracëxa. ¹³ Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain. ¹⁴ A tuá aín tita bacéncëx canicëbë camina 'itsaira cuëenti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuëenti 'icën, a uní cupí. ¹⁵ Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën. 'Ianan ca an yino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacéncëma pain 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux. ¹⁶ Juan an ca amia manúcë 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën. ¹⁷ Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesúsá unun ax pain rëcuëncuatsini uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushíñu 'ixun unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín bëchicë sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucëx ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.

¹⁸ Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain carana uisaxun 'unánti 'ain, min 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun?

¹⁹ Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—'Ëx cana abë 'ixuan an cacësabi oquin Nucën Papa Dios ñu 'axuncë ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icë ca an

upí bana ënë ñuiquin mi canun quixun 'ë xuaxa. ²⁰ 'Ën mi cacëxunbimi usai ca 'iti 'icë quixun sináncëma cupí camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sënëncëbëishi banatëcënti 'ain. Min sináncëbëmabi ca 'ën mi cacë ñu asérabi 'iti 'icën, anun usai 'iti nëtëa sënëncëbë.

²¹ Angelbë Zacarías banamainun ca an ëmánxun chiquitia caíncë unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncëxa. ²² Usaquin sinánquian caíncëx chiquíquin ca Zacaríasnën banacasmaquin aín mëcënanshi sanánquin tanxuancëxa. Usaía 'icëbëtan ca unicaman —Nucën Papa Diosan ismicëxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncëxa.

²³ A nëtëcama anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati sënëncëbë ca Zacarías aín xubunu cuantëcëancëxa. ²⁴ Usa 'ain ca Zacarías cuantëcëan aín xanu Elisabet tuuacëxa. Tuui ca chiquitima mëcën achúshi 'uxë aín xubu mëúishi 'iacëxa. Usai 'iquin ca sináncëxa: ²⁵ Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë sinánxunquin unicaman 'ë 'atimaquin ñuitëcënxunma 'anun 'ëx tuáñu 'inun mëníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnën María ca

²⁶ Elisabet mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë sënëni natubëncëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anu cuanxuan ²⁷ unibë 'icëma pan xanu, María cacë, a istánun xuacëxa. A xanux ca Davitan rëbúnqui, José cacë uni, an binuxun cacë 'iacëxa. ²⁸ Usa 'ain ca xucëx cuanx anua 'icënu atsínquin María cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucën 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu raíri 'acësamaira oquin. Ax ca mibë 'icën.

²⁹ Usaquin cacëxun cuaquinshi isquin ca Maríanën ratúquin sináncëxa —¿uisoti cara 'ë usaquin cain? — quixun. ³⁰ Usaquin sinaniabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it, María. Mi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxunia. ³¹ Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancëx camina bëbu tuá bacénti 'ain. A camina Jesús caquin anëti 'ain. ³² Ax ca uni itsisama 'iti 'icën. A ñui ca —Nucën Papa Dios manámi 'icë aín Bëchicë ca ax 'icë — quiax uni qiti 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icën. ³³ 'Apu 'aish ca Israelnën rëbúnquinën 'apu nëtétimoi 'iti 'icën. Ax ca cëñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.

³⁴ Cacëxun ca Maríanën ángel cacëxa:

—'Ëx cana unibë 'icëma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?

³⁵ Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca minu uti 'icën. Manámi 'icë Nucën Papa Diosan sinanën camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian sinánxuncëxunmi tuacëx ca ax Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'iti 'icën, —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quiax ca unicamax a ñui qiti 'icën. ³⁶ Min xucën, Elisabet, anribi ca caniacëquinbi bëbu oquin tuaia. Ca tuaíma quicancëbëbi ca aín tuá mécën achúshi 'imainun achúshi 'uxéinshi chaia. ³⁷ 'Aíma ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'icën.

³⁸ Cacëx ca María quiacëxa:

—Ënu cana 'ain, a Nucën 'Ibu cuëncë ñu 'axunti. Min cacësabi oi ca 'iti 'icën. Usaquian cacëx ca ángel cuancëxa.

María Elisabet isi cuan

³⁹ 'Itsama nëtë 'icëbë ca María bënëtiishi Judea menu 'icë ëma achúshi, matánu 'icë, anu Elisabet isi cuancëxa. ⁴⁰ Cuanx bëbai Zacaríasnën xubunu atsínquin ca Maríanën Elisabet —¿ënu caina 'ain? —quixun cacëxa.

⁴¹ Usaquin Marianën cacëxuan Elisabetnën cuacëbëshi ca aín pucunuax aín tuá ubíacëxa. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacëxa. ⁴² Sinánmicëx cuëenquin ca Elisabetnën munuma María cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acësamaira oquin. Min tuáribi ca an upí oquin sinánx-unia. ⁴³ Mixmi Nucën 'Ibu ax uti nun caincë aín tita 'aish 'ë isi ucëbë cana cuëenibi rabinin. ⁴⁴ 'Ën minmi cacëxun cuacëbëshi ca 'ën pucunu 'icë tuá cuëeni ubíaxa. ⁴⁵ Nucën 'Ibu Dios quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun sinani camina cuëeinra cuëenti 'ain.

⁴⁶ Elisabetnëan usaquin cacëxun ca Maríanën cacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu Dios cuëenquin rabin. ⁴⁷ 'Ën 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ë iémicë, a sinani cana cuëeinra cuëenin. ⁴⁸ 'Ëx ñuñuma 'aíshbi ami sináncë 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan 'ë sinánxuanxa. Usoquin sinánxuncë 'ëx 'ain ca camabi unix 'ë ñui —a ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa —quiti 'icën. Axa ënë nëtënu bucucë unicaman rëbúnquinëxribi ca usai 'ë ñui quiti 'icën. ⁴⁹ Nucën Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ën sináncëma ñu upíira upía 'ë canun quixun aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíira 'aish uisa ñu 'atimabi 'ati sinanima. ⁵⁰ Usabi oquin ca uicaman cara ami racuéanan aín bana cuatia acama nuibaquin 'aquinia. ⁵¹ Cushiira 'ixun ca an unin 'acëma ñu 'axa. Axa —'ëx cana uni itsisamaira 'ai —quixun sinani rabícë unicama ca an ñuuma 'imiixa. ⁵² 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icë unicamaribi meuma 'inun 'imiixa. ⁵³ Panancë unicama ca pimiixa. Pimianan ca ñuñu unicama ñu 'inántécënquinma ñancaíshi cuantánun xuaxa. ⁵⁴ Israelnën rëbún-

quicama ainan 'inúan caíscë acama ca nuibaquin manuquinma 'aquianxa. ⁵⁵ Usai ca xëñibua 'aínbi 'iti 'icë quixun ca aín rëbúnquicama ñuiquin Nucën Papa Diosan nucën rara Abraham cacëxa.

⁵⁶ Ësai qui sënëntancëx rabé 'imainun achúshi 'uxë Elisabetbë 'itancëx ca María aín xubunu cuantëcëancëxa.

An uni nashimicë, Juan, bacéan

⁵⁷ Usa 'ain ca Elisabet aín bacéñti nëtë sënëncëbë, nucë bënë tuá bacéancëxa. ⁵⁸ Bacéñcë —a ca Nucën 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu 'inun 'imiaxa —quixun 'unánbiani a 'urama 'icëcama 'imainun aín aínsi 'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abë banai cuëëancëxa. ⁵⁹ Usai 'itancëx ca Elisabet bacéñcë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain, judíos unibunëan 'acësoquin, a tuá judío 'icë 'unánti oi anu timéacëxa. Timéax ca aín papan anénbi anëcatsi quiax quicancëxa. ⁶⁰ Quicëbëbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anëx ca Juan cacë 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

⁶¹ Quia ca cacancëxa:

—¿Uisa cupí cara Juan caquin anëcë 'iti 'ic? Uinu 'icë min aínsi 'ibúxbi ca usaquin anëcë 'aíma 'icën.

⁶² Usaquin catancëxun ca aín papa uisaquin anëti cara cuëënia quixun ñucáquin mëcënan 'unánti oquin sanánquin cacancëxa. ⁶³ Usoquian cacancëxun ca aín papan anu cuëñëoti ñua 'inánun quixun aín mëcënan tanquin cacëxa. Cacëxun 'ináncëxun ca —aín anë ca Juan 'icën —quixun cuëñëocëxa. Usaquian cuëñëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia quiax sináncasmacancëxa. ⁶⁴ Usaquian cuëñëocëbëa sináncasmacancëbëshi ca Zacarías banatëcëancëxa. Banatëcëñquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.

⁶⁵ Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratuacëxa. 'Imainun ca Zacaríasbëa aín bëchicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu 'icë unicaman

chanioia cuacëxa. ⁶⁶ Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun nuitu mëúishi sinánan, Nucën Papa Diosan ca abë 'ixun aséabi a sinánxunia quixun 'unani, —¿ënë tuáratsu cara canitancëx uisa uni 'iti 'ic? —quiax canancëxa.

Zacarías canta

⁶⁷ Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cuëëni quiacëxa:

⁶⁸ —Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabicë, a ca camabi unin rabiti 'icën. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a xuaxa. ⁶⁹ An ca cushiira 'ixuan an nu iémiti axa unun mëníoxa. Ax ca an Nucën Papa Dios rabia David, aín rëbúnqui 'iti 'icën. ⁷⁰ Nucën Papa Diosan ca bëráma an ax quicë bana uni ñuixuncë uni upícaman —usai ca 'iti 'icë — quixun canun camiacëxa, ësaquin, ⁷¹ an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu iémi-anan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi otima oquin nu iémiti 'icën. ⁷² Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucën Papa Diosan nucën raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti 'icën. A bana, nucën raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti 'icë quiax quicë, a ca manucëma 'icën. ⁷³ Nucën Papa Diosan ca sinanatëcënxunma nucën rara Abraham cá banax ca ëesai quicë 'icën: ⁷⁴ Abrahamnën rëbúnqui nun nu racuéquinma a rabinun ca axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iémiti 'icën. ⁷⁵ Usaquian iémicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax cuëëncësabi oquin 'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë utámainun a rabiti 'ain. ⁷⁶ Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui ca unicamax, Nucën Papa

Dios manámi 'icë an aín bana unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiax quti 'icën. Min camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix pain rëcuéncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel unicama sinánmiti 'ain. ⁷⁷ Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca atun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iémicë 'iti 'icë quixun. ⁷⁸ Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin, an nu iémiti, a aín nëtënu 'icëbi ënë menu nubë 'inun xuti 'icën. ⁷⁹ Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë upíma 'ianan —'ën bamati ca 'urama 'icë —quixun sinani racuëti masá nuituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun 'uchacama tërénquin Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëncësabi oi 'inun nu 'imiti 'icën.

Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx quiacëxa.

⁸⁰ Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Israel unicama bana ñuixunti nëtëa sënén-tamainun anu uni 'icëma menu 'iacëxa.

2

Jesús bacéan (Mt 1.18-25)

¹ Ënë menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César Augusto, aín bana ca cuacocancëxa, camabi unix ca aín anë quiricanu 'ai cuanti 'icë quixun. ² Cirenio cacë uni axa Siria nëtënu 'icë unicaman 'apu 'ain ca a quirica 'atabaquin 'acancëxa. ³ Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icë ëmanuax cara bacéancëxa, anuxun aín anë quiricanu 'ai riquiancëxa. ⁴ Usa 'ain ca José Galilea

menu 'icë ëma Nazaret cacë, anuax Belén cacë ëmanu cuancëxa. Belén ax ca Judea menu 'icë ëma, anuaxa David bacéan, a 'iacëxa. José, ax David aín rëbúnqui 'aish, ca aín anë 'ai Belénu cuancëxa. ⁵ Cuanquin ca an binuxun 'unántiocë xanu, María, tuñu 'icë, anribia aín anë 'anun buáncëxa. ⁶ Buáncëx cuanx Belénu bëbatancëx ca María aín bacéanti nëtë sënëancëxa. ⁷ Sënëncëbë ca anu 'iti xubu anu 'aínbia 'aisamaira 'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina pimiti 'itinuax María bacéancëxa. Bacénxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina pimiti bunánti anu aín tuá racáncëxa.

Angelcaman an ñuina bëruáncë unicama ca

⁸ Usa 'ain ca Belén 'urama 'icë pastonu an ñuina bëruáncë unicama 'iacëxa. 'Ixun ca imé 'uxti tëaquin aín ñuina bëruáncëxa. ⁹ Anu 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx ángel achúshi atumi chiquiracëtia isacëxa. Iscëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan pëcacën atu pëcacëxa. Usocëbë ca ratuti racuéacëxa. ¹⁰ Usariabi ca ángelnën atu cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ënëx ca camabi unin cuati 'icën. Cuati ca chuáma tani cuëenti 'icën. ¹¹ Ënë nëtën ca bacéanxa anuax David bacéan ëmanuax an camabi uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti. Ax ca Nucën 'Ibu Cristo, a 'icën. ¹² Ënë isquin camina 'ën mitsu cacë bana ax ca aséabi 'icë quixun 'unánti 'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun ñuina pimitinu racáncë isti 'ain.

¹³ Quicëbëshi ricuatsini timëti Nucën Papa Dios rabi ca ángelcamax quiacëxa:

¹⁴ —¡Naínu 'icë Nucën Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ënë nëtënuaxa Nucën Papa Diosbë upí 'icë unicamax ca chuámashirua 'ican!

¹⁵ Usoquin atu catancëxa ángelcamax naínu riquiancëbë ca an ñuina bërúancë unicamax canancëxa:

—Taín isi Belénu cuanun ca cuan, nua Nucën 'Ibu Diosan camicëxuan aín ángelnën nu cacë ënë isi.

¹⁶ Cananquiani bënëtishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín Tuá anuxun ñuina pimitinu racancë isacëxa. ¹⁷ Isquin ca ángelnëan a Tuá ñuiquin cacë banacama ñuixuancëxa. ¹⁸ Usaquian an ñuina bërúancë unin ñuia cuati ca an cuacë unicama ratúacëxa. ¹⁹ Ratúquinbi ca Maríanën aín nuitu mèúishi ënë ñucama manuquinma sináncëxa. ²⁰ Usa 'ain ca an ñuina bërúancë unicama an a iscë ñucama 'imainun an a cuacë ñucama sinánquin Nucën Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancëxa. Riquianquin ca —ángelnëan nu cacësabi oi ca 'iixa —quixun sinánan ax ca upíira 'icë quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Josébëtan Maríanën Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buan

²¹ María bacéncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain ca atúan aín bëchicë 'acësabi oquin judíos uni raírinën Maríanën tuá judío 'icë 'unántiocëxa. 'Unántioquin ca María tuutisama pain 'aían ángelnën cacësabi oquin Jesús caquin anëacëxa.

²² Moisésnën cuënëo banaxa —bacéntancëxun ca camabi judío xanun usoquin aín tuá 'ati 'icë —quicësabi oquin ca Maríanën anúan bacéncë 'uxë sënëncëbëtan aín récuën tuá Josébëtan Jerusalénu buáncëxa, ax ca ainan 'icë Nucën 'Ibu Dios canuxun. ²³ Moisésnën cuënëo bana ca ésaí quia: “Camabi récuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën”. Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa. ²⁴ Moisésnën cuënëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacéncë 'uxë

sĕnĕncĕbĕtan ca xanun an 'aracacĕ numacuru rabĕ buánti 'icĕn, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an 'aracacĕ paru numacuru buánti 'icĕn. A bana quicĕsabi oquin ca Maríanĕn Jesús buánan numacuru rabĕribi judíos sacerdote 'in-ánuxun buáncĕxa.

²⁵ Jerusalénu 'icĕ uni achúshi ax ca Simeón caquin anĕcĕ 'iacĕxa. A unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucĕn 'Ibu Dios quicĕsabi oquin 'acĕ 'iacĕxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancĕxa. Usa 'ain ca abĕ Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upí 'iacĕxa. ²⁶ An ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan sinánmicĕxun ĕsoquin sinánquin 'unáncĕxa: Bamacĕma pain 'ixun cana 'ĕn axa utia judíos unicaman caíncĕ, Cristo, a Nucĕn 'Ibu Diosan xucĕ isti 'ain.

²⁷ Usa 'ain ca Simeón Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan sinánmicĕx anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu cuancĕxa. Cuanx anu 'ain ca Josébĕ María, Moisésnĕn cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsíancĕxa. ²⁸ Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonĕn Nucĕn Papa Dios rabiquin cacĕxa:

²⁹ 'Ĕn 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ĕ cacĕ a cana isan. Usa 'ain ca 'ĕx bamati asábi 'icĕn. ³⁰ An camabi uni aín 'uchacama tĕrĕnquin minan 'inun iĕmiti a cana 'ĕn bĕrúnbi isin. ³¹ Ax ca usai 'iti 'icĕ quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mĕnión. ³² An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icĕn. Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti 'icĕn.

³³ Simeónĕxa Jesús ñui quia cuati ca Josébĕ María uisa 'aish cara usai 'iti 'icĕ quiax sináncasmacĕxa.

³⁴ Sináncasmaiabi ca Simeónĕn acama Nucĕn Papa Dios ñucáxuntancĕxun Jesusan tita, María, cacĕxa:

—Ēnë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíira 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëënia quixuan unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëënima a ñui 'atimati banati 'icën. ³⁵ Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu sinania quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën. Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nuituirati 'ain.

Usaquin ca Simeonën María cacëxa.

³⁶ Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabé baritia 'iacëxa. ³⁷ Mëcën achúshi 'imainun rabé baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën. Nëténbi imébi ca usaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. ³⁸ Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëënquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos uni chuámarua 'inux iéti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iémiti a ca ënëx 'icë —quixun cacëxa.

Nazaretu cuantëcëan

³⁹ Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën cuënëo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

⁴¹ Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian, Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nētē ax ca aín raracama Egipto men-uax 'atimocë 'aish bamaibi iéa, a sinánquin Nucën Papa Dios rabiquin carnero 'ati nētē 'iacëxa. ⁴² Usai cuanquin ca mēcën rabé 'imainun rabé baritiañu 'icë Josébë-tan Maríanēn Jesús anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu buáncëxa. ⁴³ Anu cuanx anun carnero 'ati nētē inúmibiani amiribishi Nazaret ëmanu cuantëcënquin ca Maríanēn Josébëtan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénubi ëbiancëxa. ⁴⁴ Ëbiani ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María achúshi nētē bain cuancëxa. Cuanxun ca aín aintsi 'ibucamanua barianan an 'unáncë unicamanuariibi bariquinbi 'aímocëxa. ⁴⁵ 'Aímobiani ca Josébë María amiribishi Jerusalénu bari cuantëcëancëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca rabé 'imainun achúshi nētē 'icëbëtan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnēn cuēñeo bana uni 'unáncë unicaman bana ñuixuncëxun cuaquin anribi atu bana ñucatia mëraccëxa. ⁴⁷ Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara ëñë tuacën ëñë ñucama 'unánan nun ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quix sináncasmacëxa. ⁴⁸ Usaía a unicamabë banai tsócë Jesús mërari ca Josébë María ratúacëxa. Ratúquin ca aín titan cacëxa:

—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana mi mëraccatsi bënëquin barin.

⁴⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën ñu 'ati caramina 'unaniman?

⁵⁰ Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanēn uisoquin caquin cara usoquin caia quixun 'unánma 'icën.

⁵¹ Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu cuantëcëancëxa. Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan

papa 'imainun aín tita quicësabi oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús 'icëcama a manuquinma sináncëxa. ⁵² Sinánmainun ca Jesús caniacëxa. Cani aín nami cushi 'ianan ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca upí tuá 'icë —quixun camabi unin cuëenquin nuibacëxa. Nuibamainun ca Nucën Papa Diosanribi a isi cuëenquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nëtëa quince baritia 'icëbë ca Poncio Pilato Judea menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën, Filipino, ax Iturea me 'imainun Traconíte menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Lisantias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa. ²Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos sacerdotecaman cushi 'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën bëchicë, Juan, axa anu uni 'icëma menu 'icë, a Nucën Papa Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana ñuixunun quixun 'imiacëxa. ³'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tërëncë 'inun.

⁴Usai ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, Isaíasnën cuëñëosabi oi, ësai quicë:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain. ⁵ Matá nancécëcamax ca natacacácë 'iti 'icën, aín bashicama 'imainun matácama ca bëtsibëtan sënën 'iti 'icën, bai tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, bainu 'icë quinicama ca natacacácë 'iti 'icën. ⁶ Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira ucëbëtan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, unicama 'aquinquin ainan 'inun iémiti 'icë quixun isti 'icën.

⁷ Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaira uni anu riqiancëxa. Riqianxa bëbacë ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti, runu an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸ Unían mitsu asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën. ⁹ Èsa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënëquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

¹⁰ Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unican —¿Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna aña 'ati 'ai? —quixun Juan ñucáquin cacëxa. ¹¹ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uix cara cutun rabëñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi 'inánti 'icën. Uix cara pitiñu 'icë an ca

pitiñuma uni paná 'inánti 'icën.

¹² An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu nashiminun quíax Juanu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:

—¿Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ain?

¹³ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.

¹⁴ Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:

—¿Nunribi caranuna añu 'ati 'ain?

Ñucácëxun ca cacëxa:

—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma cuëñquin ashi biti 'ain.

¹⁵ Ësoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti nun caíncë, a 'icë — quixun cuëñquin sináncëxa. ¹⁶ Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. ¹⁷ An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi

rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

¹⁸ Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ësëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëënun bana ñuixuancëxa. ¹⁹ Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë — minmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë — quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa. ²⁰ Usaquian cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcënquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

Juanëan Jesús nashimia

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Sipuacëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa. ²² Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'irucëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínu-axa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'iá

(Mt 1.1-17)

²³ Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa 'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa. ²⁴ Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. ²⁵ José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë 'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë 'iacëxa. Esli ax ca Nagainën bëchicë 'iacëxa. ²⁶ Nagai ax ca

Maatnën bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Semeinën bëchicë 'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Judánën bëchicë 'iacëxa. ²⁷ Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan ax ca Resan bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa. Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca Nerín bëchicë 'iacëxa. ²⁸ Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën bëchicë 'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax ca Elmodamnën bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë 'iacëxa. ²⁹ Er ax ca Josuénnën bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Elieznën bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. ³⁰ Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën bëchicë 'iacëxa. Simeón ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa. Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa. ³¹ Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca Mainanën bëchicë 'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë 'iacëxa. Matata ax ca Natanën bëchicë 'iacëxa. ³² Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca Isáinën bëchicë 'iacëxa. Isái ax ca Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. Sala ax ca Naasonën bëchicë 'iacëxa. ³³ Naasón ax ca Aminadabnën bëchicë 'iacëxa. Aminadab ax ca Aramnën bëchicë 'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë 'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. ³⁴ Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën bëchicë 'iacëxa. Isaac ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa. Abraham ax ca Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca Nacornën bëchicë 'iacëxa. ³⁵ Nacor ax ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Ragaunën bëchicë 'iacëxa. Ragau ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa. Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa. Heber ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. ³⁶ Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. Cainán ax ca Arfaxadnën bëchicë 'iacëxa. Arfaxad ax ca Semnën

bëchicë 'iacëxa. Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca Lamecnën bëchicë 'iacëxa. ³⁷ Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén ax ca Enocnën bëchicë 'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë 'iacëxa. Jared ax ca Mahalaleelnën bëchicë 'iacëxa. Mahalaleel ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. ³⁸ Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën bëchicë 'iacëxa. Set ax ca Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'iacëxa.

4

*Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)*

¹ Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa. ² Cuanx ca cuarenta nētën anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Anu 'ixun ca a nētëcaman Jesusan ñu piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa. ³ Panancë isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:

—Aséribi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën”.

⁵ Uсотancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacama cuainacëa bënëñquinshi ismiacëxa.

⁶ Ismiquin ca cacëxa:

—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama ënëx ca 'ënan 'icën. Usa 'icë cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ënë ñucama 'inánti 'ain. ⁷ Rantin puruni tsóbuquinmi min

dios 'icë 'ë rabicëxun cana ënë mecama 'imainun ënë menu 'icë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.

⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Mín 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

⁹ Uosotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan manáinra sënén buánruacëxa. Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët. ¹⁰ Diosan bana cuënëo ca ësai quia: Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun aín ángelcama xuti 'icën. ¹¹ Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mëcënan mi biti 'icën.

¹² Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iémiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

¹³ Usaquian Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Usaquian 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë unicanmanribi a ñuiquin chaniocëxa. ¹⁵ Anua judíos unicama timécë xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu

timécë unicama bana 'unánmiacëxa. Usoquian 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'iá
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca anun ñu mëëtima nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timécë xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëëtima nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui niruacëxa.

¹⁷ Niruia ca an a quirica bërúancë unin Isaíasnën cuënëo bana a atu 'axunun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun biquin ca aín catanua ësai quicë bana bariquin mëraquin atun cuanun quixun 'axuancëxa:

¹⁸ Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca aín Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën. An ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëenun ñuixuanan, axa masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca sipuacë 'aíshbia upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma 'iminun 'ë caxa. ¹⁹ 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

²⁰ Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica bërúancë uni 'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timécë unicaman ënquinma abi isacëxa. ²¹ Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.

²² Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëeni —aín bana ca asábi 'icë —quianan —axa quicë banax ca upíira 'aish uni itsin banasama 'icë —quiaux quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë 'aíshbi cara usai banain? —quiaux canancëxa. ²³ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun sapi camina ěsaia uni quicě bana anun 'ě caisa tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pěxcút”. Usauin caquin camina 'ě cati 'ain: Minmi Capernaúm ěmanuxun ñu 'aia nun cuacě usaribi oquin camina anuaxmi canicě me ěnuxunribi 'ati 'ai quixun.

²⁴ Canan ca Jesusan cacěxa:

—Mitsun usaquin 'ě cati sináncě 'aínbi cana asérabi mitsu cain, an Nucěn Papa Dios quicě bana uni ñuixuncě unían, anuaxa canicě menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icě unicaman cuaisama tania. ²⁵ ěsauinribi cana asérabi mitsu cain, běráma ca Elías an Nucěn Papa Dios quicě bana unicama ñuixuncě 'iacěxa. Elías anu 'ain ca rabé 'imainun achúshi bari 'itancěxa měcěn achúshi 'imainun achúshi 'uxěn 'uí 'ibúcěběma, piti 'aíma 'ain, unicama 'acěñuma 'iacěxa. ²⁶ Usai 'imainuan 'itsa casunaměcě xanu 'aínbi ca raírima, Sidón cacě menu 'icě ěma, Sarepta cacě, anu 'icě casunaměcě xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucěn Papa Diosan Elías xuacěxa. ²⁷ 'Imainun ca Eliseoněxribi an Nucěn Papa Dios quicě bana unicama ñuixuncě 'iacěxa. Axa anu 'ain ca an nami chěquímicě 'insínñu uni 'itsa a nětěnu 'iacěxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacě menu 'icě uni achúshi, Naamán cacě, ashi Nucěn Papa Diosan 'amicěxun Eliseoněn aín nami upí 'itěcěnun 'imiacěxa.

²⁸ Jesusan usaquin cacěxun cuati ca anu 'icě unica-max xuamati ami nishacěxa. ²⁹ Nishi niruquin ca a ěmanua chiquínbianquin anua a ěma 'icě matá chairucě sěněncěnu anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancěxa. ³⁰ Usaquin sinánquian buáncancěxbi ca Jesús a unicama něbětsinuax atu ěbiani cuancěxa.

*Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pěxcüa
(Mr 1.21-28)*

³¹ Nazaretnuax cuanx ca Galilea menu 'icě ěma itsi, Capernaúm, anu cuancěxa. Cuanx běbatancěxun ca anun

ñu mēētima nētēn anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun, anu 'icē unicama bana 'unánmiacēxa. ³² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucēn Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancēxa. Usai banaia cuati ca anu 'icē unicamax ratuti —usa bana cuacēma cananuna 'ai —quiaux quiacēxa.

³³ Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacēxa. Usa 'ixun ca munuma cuēncénquin ēsaquin cacēxa: ³⁴ — Jesús Nazaretnu 'icē, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cēñui uan? 'Ēn cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucē, a 'ain.

³⁵ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Ca nētēt. Ēnē uninuax ca chiquít.

Usaquian cacēx ca ñunshin 'atima a uni menu ni-pacēmi, anu 'icē unicaman ismainunbi, chiquíacēxa, uis-abi oíma. ³⁶ Usoia isi ca anu 'icē unicamax ratúacēxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacēxa:

—¿Uisa bana cara ēnēx 'ic? Ēnē unix ca ñunshin 'atimanēnbia cuaisabi oi cushin banaia. Uninuax, ca chiquít, quixuan cacēx ca chiquítia.

³⁷ Usoquian Jesusan 'acē ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icē unicamainshima a 'urama 'icē menua 'icē ěmacamanuxunribi camaxunbi chaniocēxa.

Simón Pedronēn nachia Jesusan pēxcüa

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Anua judíos unicama timéti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan xubunu bēbai anu atsíncēxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icē unicaman —Simonan nachi caramina nu pēxcuxuntima 'ai —quixun cacēxa. ³⁹ Cacēx anua racácēnu cuani, ami bēsui ñanáquian, aín 'itsis nētēnun cacēxēshi ca Simonan nachi pēxcúacēxa. Usaquian Jesusan 'acēxēshi pēxcuti niruxun ca atu pimiacēxa.

*Uni itsicamaribia Jesusan pëxcüa**(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)*

⁴⁰ Bari cuabucëbëa bëbaquishbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insincëcama bëtsi bëtsi 'insínñu an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca camabi, aín mëcënan ramëquin, pëxcüacëxa. ⁴¹ Ñunshin 'atimanëxribi ca 'itsa uni 'insincënuax chiquíacëxa. Chiquiti munuma cuëncëni ca quíacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

Quiabi ca Jesusan —ca nëtët —caquin ñunshin 'atima banamiquinma nëtëmiacëxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën Papa Diosan xucë a 'icë quixun 'unáncë 'aíshbi usai qiti ca Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa quiabi nëtëmiacëxa.

*Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan**(Mr 1.35-39)*

⁴² Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni 'icëma menu bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani cuanx ca Capernaúmnu 'icë 'itsaira uni anua Jesús 'icë anu bëbaquin a mëracëxa. Mëraqin ca —nu ëbiani camina cuantima 'ai —quixun cacëxa. ⁴³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.

⁴⁴ Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timécë xubucamanuxun uni bana ñuixuancëxa.

5

*Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia**(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)*

¹ Parún papa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcáisaira oquin tsitsiruacëxa. ² Usoquian chëcáisaira ocëxun ca manë nunti rabé, uniñuma, parún papa cuëbí masi 'urama təcërëcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabé an anuax 'ibúxun atun rica chucáia isacëxa. ³ Iscëxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca cuëbía timécë unicama bana ñuixuancëxa. ⁴ Ñuixunquin sënëontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:

—Baca nëbétsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.

⁵ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.

⁶ Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa 'iacëxa. ⁷ Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama męcënan sanánquin —nu ca 'aquini ut —quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanéntisaira oquin a manë nunti rabé buá-cacëxa. ⁸ Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.

⁹ Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa. ¹⁰ Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicé uni 'ixunbi camina bĕrí 'ĕn 'imicĕxun Nucĕn Papa Diosan bana ñuix-unquin uni 'ĕmi sínánmiti 'ain.

¹¹ Usaquian Jesusan cacĕxun menu aín nunti rabé rancatancĕxun a ĕbiani ca ami sinani Jesúsĕ cuancĕxa.

*Jesusan an aín nami chĕquimicĕ 'insínĭu uni pĕxcĭa
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)*

¹² Jesúsá Galilea menu 'icĕ ĕma achúshinu 'ain ca axa an aín nami chĕquimicĕ 'insinan 'aisamaira oquin aín nami chĕquimicĕ uni anu 'iacĕxa. A unin ca a mĕrai a tanáin rantin puruni bĕúnpuququin Jesús cacĕxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ĕ pĕxcuti 'ain.

¹³ Cacĕxun aín mĕcĕnan ramĕquin ca Jesusan 'insíncĕ uni cacĕxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itĕcĕni motia.

Usaquian cacĕxĕshi moti ca aín ñucĕ nĕtéacĕxa.

¹⁴ Usaría pĕxcutia ca Jesusan cacĕxa:

—'Ĕn mi pĕxcucĕ ñuiquin camina uinu 'icĕ unibi catima 'ain. Cáima cuanxun camina min nami pĕxcúcĕ judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucĕn Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pĕxcúa quixuan camabi unin 'unánun.

¹⁵ Usoquian Jesusan —'ĕn mi pĕxcucĕ ĕnĕ ñuiquin uni caxunma ca 'atan —quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acĕ ñucama 'imainun a 'insíncĕ uni pĕxcucĕ aribi ñuiquin chanioĕxa. Usaquian chanioĕĕĕ ca 'aisamaira uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icĕnu riquianĕxa. 'Insíncĕ unicamaxribi ca a pĕxcunun quiax anu riquianĕxa. ¹⁶ Usaía ucĕĕĕbi ca Jesús anu uni 'icĕma menu aín Papa Diosĕ banai cuancĕxa.

*Nicĕma uni Jesusan pĕxcĭa
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)*

¹⁷ Nětë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu tsócë 'iacëxa. Acamax ca Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan cushiocë Jesús 'iacëxa. ¹⁸ Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë niru-cuáinquinbi tancëma bacétinu racácë bëacëxa. Bëquin ca sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu nanpáti 'ai —quixun. ¹⁹ Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti 'aíma 'iacëxa. Atsínmi-casmaquin ca tapitinën buáruxun xubu manánxun aín tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacétinën bëpáquin, anu 'icë unicama nëbétsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa. ²⁰ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tērécë 'icën.

²¹ Usaquin caia cuaquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tēréntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tērénti 'icën. ²² Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?

²³ Ën cana uni ñucë —min 'uchacama ca tērécë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca cuantan —quixunribi cati 'ain. ²⁴ Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tērénti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

²⁵ Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi. ²⁶ Usai niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —quiax quicancëxa.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëraccëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

²⁸ Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesúsbe cuancëxa.

²⁹ Jesúsbe cuantancëxun ca Levitan, Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti 'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa uni camiacëxa. Camicëx uxun ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa. ³⁰ Usaria isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman atu 'ati-maquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?

³¹ Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëëñima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëëña.

³² Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nëtën Nucën Papa Diosbë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin biti nëtën caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain? Camina 'imitima 'ain.

³⁵ Èsa ca. An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëñia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

³⁶ Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima, anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia. ³⁷ Èsaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. ³⁸ Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën. ³⁹ Bëráma chëcacë

ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun sinánquin ca unin bëría chëcacë ñu 'aisama tania.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Anun ñu mëëtima nëtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biquin, mëcënan shuquicéxa aín ënxë xucatia piacëxa. ² Usoia isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

³ Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain? ⁴ Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa. ⁵ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mëcën bamacë uni mëpéxcüa

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Anun ñu mëëtima nëtë itsin, anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mëcën mëqueu

bamacë uni achúshi anu 'iacëxa. ⁷ A uni isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mēētima nētēn caraisa uni pēxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bērúancëxa. ⁸ Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mēcēn bamacë uni cacëxa:

—Nēri ai ca nēbētsi ēnu niracēt.

Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa. ⁹ Anua ni-mainun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:

—Ēsaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mēētima nētēn cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēētima nētēn cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isēshiti 'ic?

¹⁰ Ēsaquin caxun atu ñachatancëxun ca Jesusan aín mēcēnmi ñucë uni cacëxa:

—Ca mēshpat.

Cacëx mēshpatishi ca mēpēxcüacëxa. ¹¹ Usaquian 'aia isi xumatati nishi ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'ēsēnani canancëxa.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mēcēn rabé 'imainun rabé uni caísa

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Usa 'ain ca aín Papabë banai Jesús matánu cuancëxa. Cuantancëx ca imé 'uxti tēai abë banacëxa. ¹³ Usai bananëquin ca pēcaracëbētan axa ami sináncë unicama timëxun, mēcēn rabé 'imainun rabé caísqin —ēnëcamax ca 'ēn 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ēn xuti 'icë —quixun cacëxa. ¹⁴ Acamax ca 'iacëxa Simón 'icēbia Jesusan Pedro caquin anēcë, a 'imainun aín xucēn Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonën bēchicë, 'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nēēti banacë, ¹⁶ a 'imainun Judas, Jacobonën bēchicë, a

'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia

(Mt 4.23-25)

¹⁷ 'Unánminuxun a unicama caístancëx ca matánuax taramëcëbutancëx me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea mecananuaxribia ucë 'iacëxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ëma rabé 'urama 'icë me parún papa rapasu, anu 'icë menuaxribia ucë 'iacëxa.

¹⁸ Acamaxa Jesusan bana ñuia cuati timëcamë'ëomainun ca 'insíncë unicamaxribi Jesusan pëxcunun quiax uacëxa. Timëtia pëxcüanan ca Jesusan ñunshin 'atimanën ubócé unicamaribi pëxcüacëxa. ¹⁹ Jesusan aín cushínbi 'itsa uni pëxcucë cupí ca anu 'icë 'insíncëcaman —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani a ticanux tsitsíru-acëxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncë unicama pëxcüacëxa.

Uisai 'i cara uni cuëenti 'icë quicë bana

(Mt 5.1-12)

²⁰ Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux ñuñuma 'aíshbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'aish aín nëtënu 'iti 'imicë cupí camina chuámarua tani cuëenin.

²¹ Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani bënëáxma 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'inánti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani camina chuámarua tani cuëenti 'ain.

Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëënnun 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëenti 'ain.

²² Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mitsumi nishanan, mitsu cuëënquinma 'ati-maquin ñuianan, mitsun anëmibi 'atimati banacëxbi camina chuámarua tani cuëenti 'ain. ²³ Camina 'unánti 'ain,

usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa. Usaquin 'unani camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nëtënu abë upiti tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani, chuámarua tani cuëenti 'ain.

²⁴ Usa 'aínbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'in-uxmabi ashiti mitsun ñu cupí cuëencë 'aish, Nucën Papa Diosan nëtënuax cuëenti 'aishbimi cuëencëma cupí masá nuituirati 'ain.

²⁵ Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan ñuñuma 'iti nëtë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.

Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëëni cuaicë 'aínbi ca anúnmi mitsux rarumati inti nëtë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati inti 'ain.

²⁶ Unicaman mitsu rabiçëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana ñuixuncë unicama rabiçëxa.

*—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana
(Mt 5.38-48, 7-12)*

²⁷ Canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usai 'iti 'aínbi cana 'ën banami cuatia ësaquin mitsu cain, axa mimi nishcë unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. ²⁸ Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën Papa Dios a ami sinánun 'aquinun ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi 'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

²⁹ Mia 'atimocëxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ësa ca. Mia bëtáshcacëxun camina 'aisa tania amoribia mi bëtáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin mi bicuancëxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain. ³⁰ An mi ñu 'inánun quixun ñucacë uni a

camina 'inánti 'ain. An min ñu buáncë uni a camina min ñu bëxuntëcënun quixun catima 'ain. ³¹ Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëncë, usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.

³² An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu nuibacë unicamaishi nuibacë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an a nuibacë uni nuibananquinia.

³³ An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an mitsu 'aquincë unicamaishi 'aquincë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an 'aquincë uni 'aquiananquinia.

³⁴ Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin an ñucácëxun ñu 'ináncë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uni itsían ñucácëxun ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin. ³⁵ Usa 'aínbí camina mitsun axa mitsumi nishcë uni nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Unían mitsu ñu ñucácëxun camina —anribi ca 'ë 'inántima 'icë —quixun 'unánquinbi, 'inánti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Dios, manámi 'icë, an cuëñun mitsu 'imiti 'icën. Mitsun usaquin 'ai camina asérabi aín bëchicë 'aish an sináncësaribi oquin sináncë 'iti 'ain. An ca uni 'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacëma uni aribi ñu 'inánan 'aquinia. ³⁶ Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin nuibacësaribi oquin camina mitsúnribi unicama mitsua nuibacëxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia

(Mt 7.1-5)

³⁷ Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchotima 'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi uni, bëtsi uni castícanmicëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchoquin castícantima 'icën. Uni itsíxa mitsumi 'uchacëxunbi camina abë mëníonanquin

manumiti 'ain. Usoquin 'aími unibë mëníonania ca Nucën Papa Diosan mitsux ami 'uchacëxunbi mitsun 'ucha tērénquin manuti 'icën. ³⁸ Uni itsi camina ñu 'inánti 'ain. Mitsúnmi uni itsi ñu 'inánan 'aquincë 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Mitsúnmi 'inánan uni itsi 'aquincësaribi oquin ca an mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Unían uni itsían 'inancëxun aín burasanu tsëncaquin ñu purucësamaira oquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën.

³⁹ Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icë quixun 'unánmiquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic? Buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima a rabëtaxbi aman cuanx quinínu nipacëti 'icën. ⁴⁰ Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni 'unancësaribi oquin 'unanima. Usa 'aínbi ca an ñu 'unánmicë unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.

⁴¹ Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ësa ca. Bëtsi uníxa aín bëru xaménu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaménu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xaménu 'icë i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bëru xaménu 'icë i mo sinaniman? ⁴² ¿Mitsun bëru xaménu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bëru xaménu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain? Mitsun pain mitsun bëru xaménu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaménu 'icë i sani chamaratsu bixunti 'ain.

Uisa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icë quicë bana

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ĕsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ĕsaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimix upí 'ima.

⁴⁴ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ⁴⁵ Iisaribi ca uni 'icën. Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia.

—Ĕsa ca —quixuan Jesusan rabé xubu ñuia
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'lbu 'ai — quixun 'ë caquinbi 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'aiman?

⁴⁷ An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. ⁴⁸ Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nëmónquin me naëcë usaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbëa baca 'itsaira 'ëia ami aín bai tucanquicëbëbi ca a xubu upí oquin 'acë 'aish shaíquima. ⁴⁹ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni ax ca an masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbë, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai tucanquicëbë ca a xubu puxucuti 'icën. Usai 'i ca aín itácamaribi tsasíbuti 'icën.

7

Romanu 'icë capitán Jesusan pëxcüa
(Mt 8.5-13)

¹ Unicaman cuanun bana ñuixuntancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. ² Capernaúm anu ca Romanu 'icë capitán achúshi 'iacëxa. An a capitán ñu mëëxuncë unix ca an nuibairacë 'aishbi 'insíanx bamatisa 'iacëxa. ³ Usa 'ain ca —an uni 'insíncë pëxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quíáxa

raíri unicama quia cuaxun, capitanën judíos caniacęcë uni raíri ñucáquin cacëxa:

—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mëëxuncë uni pëxcuia unun 'ë caxunti 'ain.

⁴ Cacëx cuanxun ca capitanëan cacësabi oquin Jesús cacëxa. Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—A capitán ax ca upí uni 'icën. Minmi aín uni a pëxcuxunti ca asábi 'iti 'icën. ⁵ An ca nuxnu judíos unibu 'icë nu nuibaquin nuxnu anu timéti xubu nu 'amixuanxa.

⁶ Usaquian cacëx ca Jesús atubë cuancëxa. Cuanquían aín xubu raraobiancëbëtan ca capitanën aín 'unáncë uni raíri xuquin ësaquin Jesús camiacëxa:

—Mixmi 'ësamaira 'ain cana mibë sënénma 'ixun 'ën xubunumi unun mi camiman. ⁷ Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacęcëshi mia canun can. 'Ën unimi 'ë pëxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana mi camitęcënin, anuaxbimi 'ën unia pëxcunun quiax quinin. ⁸ Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ën untáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

⁹ Usaía capitanën xucë unicama quia cuati cuëëni cuainacëquin ca Jesusan an nuibiancë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamęcësaribitia 'ia cana judío uni achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ën untáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma 'ain.

¹⁰ Usaía 'icëbë xubunu cuantęcënquin ca capitanëan xucë unicaman a ñu mëëxuncë uni asábi 'icë, pëxcúcë isacëxa.

Casunamëcë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísquimia

¹¹ 'Itsama nëtë 'icëbë ca Naín cacë ëmanu Jesús cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abë cuancëxa. ¹² Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan rabúncë, bacétinën buáncania isacëxa. A unín titax ca tuá itsiñuma 'ianan casunamëcë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira uni Naín ëmanuax a catícabiani cuancëxa. ¹³ A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Iánxma ca 'it.

¹⁴ Caí anu cuanquian anun buáncë bacéti mëcëbë ca an a buáncë unicamax niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.

¹⁵ Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqui tsóracëti banacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icë —quixun aín tita cacëxa. ¹⁶ Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëñi ca unicamax Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx 'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.

¹⁷ Usaquian Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama 'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicanribi cuacëxa.

*An uni nashimicë Juanëan aín uni rabé Jesúsnu xua
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan cacëxa. ¹⁹ Cacëxun ca Juanën aín uni rabé Jesúsnu cuantánun xuquin ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna bëtsíxa uti caínti 'ain? ²⁰ Usaquian canun quixuan xucëx cuanx bëbaquin ca Jesús cacëxa:

—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina aséribi axa utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti caínti 'ai? —quixun.

²¹ Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüanan bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa. ²² Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquimicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísqüa, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iéti bana cuatia. ²³ Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai — quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

²⁴ Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ²⁵ ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë 'ianan uisa ñu cara cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ²⁶ ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Aséribi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni

ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ²⁷ Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuënëomiacëxa, ësai quicë:

A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca
 anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin,
 camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí
 'inun sinanamiti 'icën.

²⁸ Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicama 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.

²⁹ An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quiacëxa. ³⁰ Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëncëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëncësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama tancëxa. ³¹ Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësakinribi cacëxa:

—¿Ënë nëtënu bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. ³² Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësakin caia: Cuai chirini cuënnun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan.

³³ Usaribi ca ënë nëtënu bucucë unicamax 'icën. Juanëx

ca ñu mëscú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ³⁴Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun. ³⁵Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'iá

³⁶Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsín-tancëx abëtan pi tsoócëxa. ³⁷Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'inínti ro a bëi uacëxa. ³⁸Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatëreanan tatsucucaquin 'inínti ron 'acëxa. ³⁹Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëécë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsiánxa. Ënëx ca xanu 'aisama 'icën. ⁴⁰Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.

Cacëxun ca cacëxa:

—Asábi ca, 'ë ca cat.

⁴¹Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa. ⁴²Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni rabé a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina

cuanti 'ain. Simón, ¿usa 'ain cara min sináncëx a uni rabé uinu 'icéxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëenti 'ic?

⁴³ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca.

⁴⁴ Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:

—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatëreanxa. ⁴⁵ Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa. ⁴⁶ Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa. ⁴⁷ Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aíshbi ca tërécë 'icë quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni, ax ca aín 'ucha tërécë 'aíshbi 'itsamashi 'ë nuibatia.

⁴⁸ Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërécë 'icën.

⁴⁹ Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unimax ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.

⁵⁰ Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—'Ën min 'ucha tërénti sinani 'ëmi catamëti camina min 'ucha tërécë 'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

¹ Uсотancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icë unicama bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca —anúan

Nucën Papa Diosan 'ëmi catamëtia uni ainan 'imiti nëtë ca uaxa —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Usoçëbë ca aín 'unánmicë unicama męcën rabé 'imainun rabé, acamax abë niacëxa. ² 'Imainun ca bëtši bëtši xanu ñunshin 'atimañu 'icëbia pëxcucë, acama 'imainun bëtši bëtši xanu 'insíncë 'icëbia pëxcucë, acamaxribi Jesús bë niacëxa. Acamax ca María, aín anë itsi Magdalena, anuaxa męcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquícë, ³ a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincë uni aín xanu, a 'imainun Susana, acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincë xanu raíriribi 'iacëxa.

*Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)*

⁴ Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nëbëtsiorati timëcamë'ëocëxa. A unicamax ca 'itsa ëmanuax anu riquiancëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ënë bana ñuiquin ësaquin cacëxa: ⁵ —An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. Sacacëx ca raírínëx bainu nipacëxa. Nipacëcë ca unin amáxa. Usa 'icë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁶ Raírínëx ca maparañu menu nipacëxa. Nipacëax coóxbi ca a mexa cëxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa. ⁷ Raírínëx ca muxañu menu nipacëxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruyunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.

Usaquin catáncëxun ca Jesusan munuma banaquin cacëxa:

—An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuicäcëxa quicë bana

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Uisai quicë cara ñu bëru 'apácë ñui quicë bana 'icë quixun ca aín 'unánmicë unicaman ñucácëxa.

¹⁰ Ñucácëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uni itsían 'unániamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. 'Ën 'aia isquin ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia bana

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apácë uni ñui quicë bana ax ca ësai qui quicë 'icën: Ñu bëru 'apácësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icën. ¹² Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru, asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Aín pabitan cuaquinbia —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëbëma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu sinani Nucën Papa Diosan 'inux iéaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanën 'apun manumia. ¹³ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëenquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan bana 'acë cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocëxun, tënëquinma a bana manugin ënia. ¹⁴ Muxañu menua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin

sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan 'itsa ñuñu 'aish cuëenti sinani, ñu bërúxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pëcécëma, usaribi a unicama 'icën. ¹⁵ Me upínua ñu bëru nipacécë, usaribi ca raíri uni 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuacë 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icëbëtanbi ënquinma a bana quicësabi oquin 'aia. Atux ca ñu bëru me upínu nipacëax cotancëx canitancëxun tuaia 'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

*Ca ësa 'icë quixun lamparín ñuicë bana
(Mr 4.21-25)*

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun ñu tëmú an bëpánun nanan anu 'uxti tëmúribi nantima 'icën. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun, anu lamparín nanti, anu nanti 'icën. ¹⁷ Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. ¹⁸ An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin, a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

*Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)*

¹⁹ Ësaquian unicama bana ñuixuncëbë aí ca aín tita 'imainun aín xucéantu anua Jesús 'icënu bëbacëxa. Bëbaibi ca 'aisamaira unían anua Jesús 'icë a tsitsirucë 'ain, a 'uriishi 'iacëxa. ²⁰ 'Icë atu isquín ca unin Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucéantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicaman cara Nucën Papa Diosan bana cuanan aín bana quicësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën.

*Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nētémia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)*

²² Bëtsi nētëan manë nuntinu 'iruia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Parúnpapa 'ucë manan cuanun ca cuan.

Cacëx ca cuancëxa. ²³ Cuani ca Jesús nuntinu 'uxacëxa. 'Uxánbi suñúan upí 'icuatsinquín bëcaquin parúnpapa bëchuancëbë ca 'unpax manë nuntinu 'iruacëxa. ²⁴ Usaía 'icëbë racuéquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin munuma cacëxa:

—Cananuna nanëtin, ca bësut.

Cacëx bësúquin ca Jesusan suñúan —ca nētët —canan bëchúnribi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nētëishimainun ca baca bëchúnribi nētëacëxa.

²⁵ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan ca nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

Cacëx ratuti racuëti ca atúxbi canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? An cacëxun ca suñúanënbi, bacánbi aín bana cuatia.

*Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa, cuchi bacamiquia
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)*

²⁶ Usaquiiani Galilea me 'ucë manan cuantancëx ca Gadara menu bëbacëxa. ²⁷ Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni anu 'icë ëmanuaxa ucë an Jesús mëracëxa. A unix ca 'itsa baritian ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima 'ianan xubunu

'ima anu uni maíncë anuishi 'icë 'iacëxa. ²⁸⁻²⁹ 'Itsa oquian ñunshin 'atimanën 'amicëxun ñu 'aia ca unin uni itsi ubíoxunma 'anun aín manë risin nëacëxa. Usocëxbi ca manë risi tēcapabiani ñunshin 'atimanën 'imicëx anu uni 'icëma menu usabii 'icë 'aish cuancëxa. Usa 'aísha a mērai aín bēmánon rantin purúncëxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ënë uninuax ca chiquit —cacëxa. Cacëx munuma cuéncénquin ca Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bēchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? 'Ë tēmēramixunma ca 'at.

³⁰ Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca anu atsíncë ñunshin 'atimanēan 'itsaira 'ixun quimicëxun a unin cacëxa:

—'Ëx cana 'Ëxcuira caquin anëcë 'ain.

³¹ Cacëbētan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nēmínra, anu ñunshin 'atima 'icë, anu xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ³² Catancëxun ca 'aisamaira cuchí matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:

—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. ³³ Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu at-síancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx, cuétúnuax parúnpapanu rēucubuti bacamíqui cēñúacëxa.

³⁴ Usaía 'ia isbiani ca an cuchí bērúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa. ³⁵ Nuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iixa quixun isi riquiencëxa. Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquícë a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mēníñushi 'aish, Jesús tanáin tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuécancëxa. ³⁶ Usa 'ain ca an iscëcaman uisai cara

ñunshin 'atimañu uni pëxcúaxa quixun axa riquiancë unicama ñuixuancëxa. ³⁷ Ñuixuncëxun ca a mecamanu 'icë unicaman racuëiraquin aín nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë nuntinu 'iruquiani ca cuancëxa. ³⁸ Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquicë uni an abë cuancatsi quixun Jesús cacëxa. Cacëxunbi ca Jesusan aín xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun cacëxa. ³⁹ Caquin ca ësaquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsí 'ibucama uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcúaxa quixun ñuixunti 'ain.

Usaquian cacëx cuanxun ca aín aintsí 'ibuishima a ëma chanu 'icë unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.

Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insíncë ñui quicë bana

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ 'Ucë manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca Jesús anuaxa cuanpuncë nęcë manan utëcëancëxa. Utëcënia ca 'aisamaira uni parún papa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa. ⁴¹⁻⁴² Caíncëxa bëbaia ca anu judíos unicama timécë xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, męcën rabé 'imainun rabé baritiañu ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcui camina 'ën xubunu cuanti 'ain.

Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.

⁴³ A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. A xanux ca męcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aíshbi aín imi nëtëcëma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi rucuturuan ron-cëxun a cupíoquin aín ñucama cëñuibi ca pëxcúama 'icën.

⁴⁴ Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani,

a caxu cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë nëtéacëxa. ⁴⁵ Usai 'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mi ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caramina, uin cara 'ë ticaxa, quiax quin?

⁴⁶ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcúaxa quixun cana 'ën sinanënsi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

⁴⁷ Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërëruí, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa.

⁴⁸ Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérami sinani camina pëxcúan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

⁴⁹ Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

⁵⁰ Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.

⁵¹ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë atsínun atsínmiquin, uni raíricama ëmáinshi bërúnun quixun cacëxa. ⁵² Usai xubunu atsínquian cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:

—Iánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁵³ Ęsaquian cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bëri 'aíma 'icë —quixun 'unánquin ca 'usáncancëxa.

⁵⁴ Usoquian 'usáncancëxunbi aín męcënan męínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:

—Xu xanu, ca nirut.

⁵⁵ Usoquian cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbë-tan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacëxa.

⁵⁶ Usoia isi ca aín papa aín tita cuëëni ratúira ratúacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ñu ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua (Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni męcën rabé 'imainun rabé a timëxun cacëxa:

—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcunun cana 'ën cushi mitsu 'inanin.

² Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë —quixun unicama ñuixuanan 'insíncëcama pëxcunun quixun aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ³ Xuquin ca cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui buanima camina ñancáishi cuanti 'ain. Rabé camina ami pañuti chupa buántima 'ain.

⁴ Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun. ⁵ Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabi-ani cuanti 'ain.

⁶ Usaquin caquian Jesusan xucëx camabi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama upí bana, anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun, ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.

Juan, an uni nashimicë, ax bama

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Unicaman Jesusan 'acë ñucama chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodesnëx —ui cara ax 'icë —quiax sináncasmacëxa. Raírinëx ca —Juan, an uni nashimicë, ax ca bamaxbi baísquiaxa —quiax quiacëxa. ⁸ Raírinëx —Elías ca utëcëanxa —quimainun ca raírinëx —an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuan unicama achúshi sapi ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiax quiacëxa. ⁹ Usai quicëbë sináncasmai ca Herodes quiacëxa:

—'Ënbi cana Juan tëbís camian. ¿Usa 'aínbi cara a uni camabi unin chaniocë ax ui 'ic?

Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun atun 'acë ñucama Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cuatancëxun ca Jesusan Bëtsaida ëma 'urama anu aín 'unánmicë unicama buáncëxa. ¹¹ Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx 'aisamaira uni anua Jesús 'icë anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë quixun ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa.

¹² Usaquin 'acëbëa bari cuabúcebëtan ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Ĕnë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ĕnu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹³⁻¹⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca męcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabéishi 'icën. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.

¹⁵ Cacëxun ca unicama tsóbunun cacëxa. ¹⁶ Cacëxa unicama bucubuan ca Jesusan męcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun páncëñun tsatsa tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. ¹⁷ Jesusan 'ináncëxuan aín 'unánmicë unicaman mětícacëxun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tęcęcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman męcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa.

Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca (Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)

¹⁸ Nětë itsían Jesús aín Papa Diosbë banamainun ca aín 'unánmicë unicamaxëshi abë 'iacëxa. Anu 'icë ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁹ Cacëxun ca cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi

ca quia, mix ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicë a 'ain.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa uti nun caíncë, a 'ain.

*'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quia
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)*

²¹ Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa. ²² Canan ca cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicamax, 'ën bana cuaisama tani, 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

²³ Usa 'ain ca anu 'icë unicama Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ²⁴ Uin cara aín cuëencësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ²⁵ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ²⁶ Ui unix cara 'ënan 'itimi rabianan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana

uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ëxribi rabínti 'ain, 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utécëni. ²⁷ Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën.

Jesús bëtsia

(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

²⁸ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca męcën achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtësa 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani Pedrocëñun Juan, Jacobo, acamaíshi buani Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ²⁹ Anu cuantancëx bëbatancëx aín Papa Diosbë banai ca aín bëmánan bëtsiacëxa. Bëtsicëbë ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichuquicë 'iacëxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo, acaman isacëxa. ³⁰ Usa 'icë isanan ca rabé uni, Moisés 'imainun Elías, Jesúsbë banaia isacëxa. ³¹ Atun iscëx ca a uni rabëtax Nucën Papan Diosan cushían ichúquin pëcacë nëbétsi 'iacëxa. Usa 'aish abë banaquin ca Jesús, unían bicëxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin cacëxa. ³² Usa 'ain ca 'uxcënan ténancëxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abë 'icë uni rabëtan Jesús bëtsicë isanan abë 'icë uni rabé aribi isacëxa. ³³ Moisésbëtan Elíasnën a ëbiania isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnan-ribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacëxa. ³⁴ Usaía quicëbëtainshi ca cuinan acama mapuacëxa. Usocëx ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax racuéacëxa. ³⁵ Racuéquin ca cuín mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ën nuibacë bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

³⁶ Ĕsai banaia cuatancëxuan iscëx ca Jesúsëshi anu 'iacëxa. Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi ñuixuanma 'icën.

*Ñunshin 'atimanën bërërumicë tuá Jesusan pëxcüa
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)*

³⁷ Usaía 'ion pëcaracëbëa Jesús matánuax ubúcëbë ca 'aisamaira uni a bëñai cuancëxa. ³⁸ A unicama achúshinën ca cuëníshquin Jesús cacëxa:

—'Ĕn bëchicë ca is. Bëchicë itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina 'ë pëxcuxunti 'ain. ³⁹ Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca 'itsai cuëncëni aín cuñun bacux bëanan aín namiribi nimëti bërëruia. Usaquin 'ai ca 'ën bëchicënuax chiquítisama tania. ⁴⁰ Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmáxa.

⁴¹ Quía cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain?

Usaquin caquin ca a uni —'ënu ca min bëchicë bët —quixun cacëxa. ⁴² Cacëxuan bëcéxa aia ca ñunshin 'atimanën menu nipacëmiquin aín nami nimëtia bërërunun 'imitëcëancëxa. Usaquian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínxun ca Jesusan a tuá pëxcüacëxa. Pëxcuquin ca aín papa —ca asábi 'icën, ca 'iquin —quixun cacëxa. ⁴³ Usaquin 'aia isi ca anu 'icë unicama —Nucën Papa Diosan cushínshi ca Jesusan usaquin 'axa —quixun sinánan —aín cushix ca bëtsi cushisamaira 'icë —quixun sinani ratúacëxa.

*'Ĕx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quitëcëan
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)*

An ca bĕtsi unían 'acĕma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicĕ unicama ěsaquin cacĕxa: ⁴⁴—Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucĕn Papa Diosnuax uá 'ĕ ca unin an raírí uni 'aminun uni 'inánti 'icĕn.

⁴⁵ Usaía quiabi ca atun cuama 'icĕn. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucĕn Papa Diosan atu cuamíama pain 'icĕn. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi aín 'unánmicĕ unicama racuĕacĕxa.

*Uix cara bĕtsi unicamabĕtan sĕnĕnmaira 'icĕ quicĕ bana
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)*

⁴⁶ Jesusan 'unánmicĕ unicamax ca —uinu 'icĕ nucama achúshinĕxira cara nubĕ sĕnĕnma 'icĕ —quiax atúxbi ñucacanáncĕxa. ⁴⁷ Ñucacania atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsíancĕxa.

⁴⁸ Nitsínxun ca aín 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—Uicaman cara 'ĕmi sinánquin ĕnĕ tuásaribi 'icĕa, ñuumara ca, quixun unin sináncĕ uni a 'aquinsa 'icĕ nuibaquin 'aquinia, an ca 'ĕribi 'aquinia. Usaquin 'aquin ca 'ĕishima, 'ĕn Papa Dios, an ĕnu unun 'ĕ xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincĕ uni a ca Nucĕn Papa Diosan bĕtsi unibĕtan sĕnĕnmaira isia.

*An nu ñuicĕma uni, ax ca nubĕ upí 'icĕ quicĕ bana
(Mr 9.38-40)*

⁴⁹ ěsaquin Jesusan cacĕxun ca aín 'unánmicĕ uni, Juan, an cacĕxa:

—Nun cananuna uni achúshinĕan, Jesús ca ĕnĕ unin-uaxmi chiquítí cuĕĕnia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna nubĕ nicĕma 'icĕ, usoquin 'axunma 'anun can.

⁵⁰ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

III. JERUSALENIA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

⁵¹ Anúan aín Papa Diosnu cuantëcënti nëtë 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalénu cuantëcënti sináncëxa.

⁵² Cuanuxun ca uni raíri anpan rëcuénquiani cuanun xuacëxa. Xucëx cuanx Samaria menu 'icë ëma achúshinu bëbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicë unicamabë 'uxti 'icë quixun bariacëxa. ⁵³ Bariabi ca anu 'icë unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unánquin aín ëmanu 'imiti cuëëanma 'icën. ⁵⁴ Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobëtan Juanën Jesús cacëxa:

—¿Naínuax uxúan tsin atu cëñunun nu cati caramina cuëënin?

⁵⁵ Cacëx cuainacëquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacëxa:

—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbi camina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icë quixun 'unaníman.

⁵⁶ Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti bucunun 'iéminux cana uacën.

Catancëx cuanx ca bëtsi ëmanu cuancëxa.

Abë cuainsa tancë uni raíri ñui Jesús quia

(Mt 8.18-22)

⁵⁷ Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

⁵⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

⁵⁹ Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbë cuani ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

⁶⁰ Quía ca Jesusan cacëxa:

—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina min, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.

⁶¹ Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:

—'Ëx cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu 'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.

⁶² Quía ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. An vaca bënëñ buáncëxuan me tucabianmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'ati manuquin bëtsi bëtsi oquin sináncë ax aín uni 'iisama 'icën.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca aín 'unánmicë uni mécën rabé 'imainun rabé acama xuquinma, uni raíri setenta caís-tancëxun rabé rabé, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain cuanun xuacëxa. ² Xuquin ca cacëxa:

—'Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënuia 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain camina Nucën Papa Dios axa ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin. ³ Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbétsinu 'icësaribi 'inun mitsu

xutin. Nēëquin ca 'inúanën carnero binuxun bēaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcē unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncēbēbi camina axa mitsumi nishcē uni ami nishi abē 'atimonantima 'ain. ⁴ Burasacēñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niracēax 'uran unibē banatima 'ain. ⁵ Anumi 'iti xubunu atsinquin camina anu 'icē unicamaxa chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ⁶ A xubunu 'icē unin mitsubē upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuēëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubē upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancē unicamax usai 'itima 'icën. ⁷ Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibéquintima 'ain, anu paínmi atsinçē xubu anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xēati ñu a anu 'icē xanúan mitsu 'ináncēxun piti 'ain. An ñu mēëxuncē uni a ca an ñu mēëmicē unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncē ñu a piishiti 'ain. ⁸ Cuanx ëmanu bēbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa tancēbētan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain. ⁹ Camina anua 'icē 'insíncē unicama pëxcuquin, 'ëmi catamētia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nētē ca 'urama 'icē quixun cati 'ain. ¹⁰ Cuanx ëmanu bēbaia anu 'icē unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana cuaisama tancēbētan camina anu 'itsa uni 'icē bai, anuxun ësaquin cati 'ain: ¹¹ Nunu mitsu cacē bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icē quixun mitsun 'unánun cananuna nun taxacanua 'icē mitsun ëmanu 'icē me cupúcē tērénbianin. Nux cuancē 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsmi catamécëcama Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nētē ca 'urama 'icē quixun. ¹² 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icē unicama ca aín bana cuaisama tancē cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancē ca a ëmanu 'icē unicama an

mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan (Mt 11.20-24)

¹³ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidan-uax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ¹⁴ Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën, Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícantí 'icën. ¹⁵ Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain.

¹⁶ Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia. 'Imainun ca an mitsun bana cuaisama tancë uni, an 'ën banaribi cuaisama tania. An 'ën bana cuaisama tancë uni, an ca Nucën Papa Dios, an ënë menu 'ë xua, aín banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

¹⁷ Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman ñuixunbëtsini utancëxun Jesús usoquian ñu 'acëcama ñuixunquin ësaquin Jesús cacëxa:

—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanënbi nun bana cuaxa, nun nu —ca chiquít —cacëx ca uninuax chiquíaxa.

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Caná naínuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin 'atimanën 'apu Satanás naínuax nipacëtia cana isacën. ¹⁹ Camina 'unánti 'ain, 'ën cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu 'inancë 'ain camina runu 'imainun nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa

tania, tanquinbi ca ñunshin 'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima. ²⁰ Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí cuëencësamaira oi camina mitsun anëcama ca Nucën Papa Diosan nētēnu 'icë quiricanu 'acë 'icë quixun 'unani cuëëinra cuëënti 'ain.

Jesús cuëëan

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti cuëënquin, aín Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.

²² Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

²³⁻²⁴ Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca uti 'icë quixun 'ë ñuiquin cuëñëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acësaribi oquin, 'ën ñu 'aia isanan 'ën uni bana ñuixunia cuacë unicamax cuëëinra cuëënia.

*Samaritanu 'icë uni Jesusan ñuia
(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)*

²⁵ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën ca uisoquin caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:

—¿Añu carana 'ëx ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inuxun 'ati 'ain?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Moisésnën cuënëo banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara uisai quin?

²⁷ Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 'Ianan camina mixmi bërúan-cacësaribi oquin min aintsicama nuibanax axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina 'ë can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.

²⁹ Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin amiribishi ñucátëcëncatsi quixun Jesús catëcëancëxa:

—¿'Ën aintsicama 'acësaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?

³⁰ Cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó ëmanu cuanxa. Cuanibi ca an ñu mëcamacë unicaman bixun aín ñucama bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa. ³¹ Usobiania an mëcamacë unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racácë mëraqun isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa. ³² Ratánbiania a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai

amo racácë uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratáinshib-ianxa. ³³ Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu 'icë uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racácë isquin ca an cuni a uni nuibaxa. ³⁴ Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua tëacëcamaribi chupa sanin tëcërë-caxa. Usotancëxun anúan nicë aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi unin xubunu racánxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa. ³⁵ Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu 'ibu caxa: Ënë uni camina 'ë bërúanxunti 'ain. Bërúan-quinmi ënë curíqui cëñuquin minanënríbi 'aquinia cana utëcënquin mi cupíotëcënti 'ain.

³⁶ Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni cacëxa:

—An ñu mëcamacë unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a ca rabé 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sináncëxun a unicama uinu 'icëinra racácë uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincësaríbi oquin 'aquianx?

³⁷ Usaquin cacëxun ca cacëxa:

—An aín aintsi 'aquincësaríbi oquian axa racácë uni 'aquicë ax ca axira tsiancuatsini ucë uni a 'iaxa.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Usaríbi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincësaríbi oquin uni itsiríbi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicë bana

³⁸ Bain cuanía achúshi ëmanu bëbaia ca anu 'icë Marta cacë xanun aín xubunu Jesús atsínmiacëxa. ³⁹ 'Atsántancëxuan bana ñuixunia ca Martanën xucën, María, axríbi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin cuacëxa. ⁴⁰ Maríanëan bana cuamainun ca

Martanën Jesusan bana cuaquinma piti 'aruanan bētsi bētsi ñu 'acēxa. 'Aquin ca anu cuanquin Jesús cacēxa:

—Caramina isiman, 'ën xucēnan ca 'ë 'aquinima, 'ēinshi cana ñu 'ain. 'Ēa ñu 'aquini unun ca cat.

⁴¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bēnētín.

⁴² Usa ñucama 'ati asábi 'aínbi ca 'ën bana cuati, ax bētsi ñu 'ati sináncēsamaira oquin sinánti asábiira 'icēn. Maríanën ca usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ën a 'axunma 'anun catima 'ain.

11

*Nucēn Papa Diosbē banaquin ěsaquin cati Jesusan ñuia
(Mt 6.9-15; 7.7-11)*

¹ Nētē itsin aín Papabē banatancēxa sēnēnia ca aín 'unánmicē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—Juanēn ca aín 'unánmicē unicama Nucēn Papa Diosbē banati 'unánmiaxa. Usaribi oquin camina nuribi abē banati 'unánmiti 'ain.

² Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosbē banaquin camina ěsoquin cati 'ain:

'Ēn Papa Dios, naínu 'icē, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. —Usa camina mix 'ai —quiax ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icēn. Aín 'Apu 'icēa camabi unin mi rabiti cana cuēēnin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman 'acēsaribi oquian ěnē nētēnuxun unicaman mix cuēēncēsabi oquin 'ati cana cuēēnin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain.

³ Bērí nētēn camina nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ⁴ Unían nu 'atimocēxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucē 'ain camina nuxnu 'uchacēcama nu tērénxunquin

manuti 'ain. Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu
'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain.

⁵⁻⁶ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:

—Ēnëx ca ësa 'icën. Micama achúshinëx camina axa
mibë nuibanancë unin xubunu imé naëx cuanxun cati
'ain: Mix camina 'ëbë nuibanancë uni 'ain. Axa 'ëbë
nuibanancë uni itsi ca 'uracëox ubaiti bërí bëbaxa. 'Aínbi
ca a 'ën 'inánti piti ñu 'aíma 'icën. ¿Usa 'ain caramina
a piti ñu a 'inánun 'ë 'inántima 'ain? ⁷ Cacëxunbi ca
unin aín xubu mëúxun mi cati 'icën: 'Ē ubíoxunma ca
'at. Xëcuë ca xëpucë 'icën. 'Imainun ca 'ën bëchicë-
cama 'ëbë 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani
niruiiman. ⁸ Catancëxunbi ca mibë nuibanancë cupí mi
'inani nirutisama tanquinbi —'ëma ubiotëcënia —quixun
sinani niruxun min cuëëncë ñucama mi 'inánti 'icën.
⁹⁻¹⁰ Usa 'ain cana 'ën mitsu cain, ui unin cara Nucën Papa
Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania.
Ēnëx ca ësa 'icën: Bari bariquin ca unin ñu mëraia.
'Imainun ca unían bëtsi unin xëcuë taxcaia cuaquin a
xubunu 'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun
ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa
Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën. ¹¹ ¿Mix aín
papa 'ixun caramina min bëchicëñëan mi pán ñucácëxun
maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¿Tsatsa
mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina
'inántima 'ain. ¹² ¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina
nibanti 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹³ Mitsux
'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inani.
Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu
'icë, an a ñucacë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun
'inánti 'icën.

*Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)*

¹⁴ An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. ¹⁵ Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

¹⁶ Quimainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanënbia unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa. ¹⁷ Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acananí cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia.

¹⁸ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ¹⁹ 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun. ²⁰ Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

²¹ 'Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananti ñuñu

'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë unínbi aín ñu bicuantima 'icën. ²² Usa 'aínbi ca asamaira cushi uni uquin a mëëquin ñusmoquin axa anun 'acancë ñucama, amia catamëcë, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama mëtícaquin 'inánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²³ Èsaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

*Anuaxa chiquícë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan
(Mt 12.43-45)*

²⁴ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania, —anuax 'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun. ²⁵ Sinánbia cuani bëbaquinbi ca xubua unin maénquin mënóccëx upí usaribi 'icë a unin nuitu isia. ²⁶ Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia.

Asérabi upí sinánñu 'aish cuëëinra cuëënti

²⁷ Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinën munuma banaquin Jesús cacëxa:

—An tuutancëx bacénxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni, axira 'ën titaxa cuëëncësamaira oi cuëënti 'icën.

*'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acëma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)*

²⁹ 'Itsa unia ricuatsini timëcamë'ëocëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bërí bucuçë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana aséabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ènëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ³⁰ Nínive cacë ëma chaira anu 'icë unicaman ca Jonasan Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunia cuacëxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën ënë menu 'icë unicama Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunin. ³¹ Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu, ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, a xanun Salomónën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucuçë unicama 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën. ³² Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonasnën Nucën Papa Dios quicë bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucuçë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

*Cristonën ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicë bana
(Mt 5.15; 6.22-23)*

³³ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun xubu amo unëquin nanima. 'Imainunribi ca bunánti buinaxun anun

mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun bimitancëxun anu lamparín nantí anu nania. ³⁴ Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. ³⁵ Usa 'ain camina —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sinánti rabanan bëruáncati 'ain. Min —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sináncë 'aish camina Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. ³⁶ Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosmi sinania an 'imicëx min sinan upí 'ixun Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax cuëncësabi oquin upí oquin ñu 'ati 'ain, lamparínëan pëcacën isquin upí oquin ñu 'acësaribi oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷⁻³⁸ Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinën Jesús aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën. Mëchucatíma ca mesanu pi tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin —¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? —quixun sináncëxa. ³⁹ Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Mixmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin.⁴⁰ Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutë 'acë uni an ca aín namé 'acësaribi oquin aín caxuribi 'aia quixun?⁴¹ Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icën.

⁴² Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:

—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi anun nëish ocë robi mësú 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmi upiti sinánan upí sinánñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

⁴³ 'Ianan camina anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Ianan camina anuxuan unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënin. Usaími 'iti cuëënquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsu 'ati 'icën.

⁴⁴ Mitsux camina cëméntapun 'ain. Anu uni maíncë meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca uni raírinëx anun niquin —uni bamacë ca anu maíncë 'icë —quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain.

Unían mitsun nuitu 'unánquinma upíisa quixun sináncë 'aíshbi camina mitsun nuitu mëú upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëñquinma ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁴⁵ Usaquin cacëxun ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

⁴⁶ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésnën cuëñëo banaishima mitsúnbi sináncë banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a banacamax mitsúxmi quicësabi oi 'iisama 'icën. Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun camina unicama 'aquiniman.

⁴⁷ Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman 'acëa an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mëñoin. ⁴⁸ Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icë quixun camina sináncani quixun, camabi unin 'unania. ⁴⁹ Nucën Papa Dios an camabi ñu 'unáncë 'aish ca usaía 'icëma pan 'ain, ësai quiacëxa: “'Ën unicama raíri 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imiabi ca unin raíri 'anan raíri bëtsi bëtsi oti 'icën”.

⁵⁰ Usoquin 'ati ca ëñë nëtënuá bërí bucucë unicamax 'icën. Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi oquin 'ain.

⁵¹ Abel pain ca 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían ca raírinënribi 'acëx Zacarías ax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasu

bamacëxa. Mitsun raracaman 'ázaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ázaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsu castícanti 'icën.

⁵² Ēsaquinribi ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëti 'ixunbi camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bëtsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancë 'ixun, an a bana uisai quicë cara quixun 'unántisa tancë unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icë isquin ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁵³⁻⁵⁴ Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocëxa.

12

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

¹ Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain bëtsibë bëtsibë chácancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. Ēsai quiquin cana ësoquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain.

² Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unéxun 'acëbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. ³ Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imé uni itsi ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami mitsun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun ëmánxun ñuicë 'iti 'icën.

*Uimi cara uni racuétí 'icë quiáxa Jesús quiá bana
(Mt 10.28-31)*

⁴ 'Ĕbĕ nuibanancĕ unicama, cana mitsu cain, an uni bĕtsi bĕtsi oquin bamamicĕ unicomami camina racuétima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bĕru ñunshin bamamitima 'icĕn. ⁵ A unicomamimi racuétima 'aínbi cana uimi caramina racuétí 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucĕn Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan uni manĕ tsi anua 'inun 'imiti, amishi camina racuétí 'ain. 'Ĕn cana mitsu cain, camina asĕrabi ami racuétí 'ain. ⁶ 'Isáratsu ca, cupíma 'icĕ, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin mĕcĕn achúshi biti 'icĕn. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icĕbi ca Nucĕn Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi manuima. ⁷ An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acĕsamaira oquin Nucĕn Papa Diosan mitsu bĕrúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancĕxbi racuétima 'ain.

*—'Ĕx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicĕ
uni
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ Ĕsaquinribi ca Jesusan cacĕxa:

—'Ĕn cana mitsu cain, axa an 'ĕn bana cuacĕma unicomman cuanun 'ĕ ñui —'ĕx cana Jesusan uni 'ai —quicĕ uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'ĕn, aín ángelcaman cuamainun, Nucĕn Papa Dios —ax ca 'ĕn uni 'icĕ —quixun cati 'ain. ⁹ Usa 'aínbi cana axa 'ĕmi rabini —'ĕx cana Jesusan unima 'ai —quicĕ uni a ñuiquin aín ángelcaman cuamainun —ax ca 'ĕn unima 'icĕ —quixun Nucĕn Papa Dios cati 'ain. ¹⁰ Axa, uni 'inux anuax uá 'ĕ ñui 'atimati banacĕ uni a ca Nucĕn Papa Diosan aín 'ucha tĕrénti 'icĕn. Usa 'aínbi ca axa aín Bĕru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacĕ uni aín 'ucha Nucĕn Papa Diosan tĕrĕnima. ¹¹ Unin

mitsu anu judíos unicama timéti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuéquin —uisai carana quti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. ¹² Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbëtanshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

'Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

¹³ Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'ën papocën aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën apan an a ñucama raíri 'ë 'inánun cati 'ain.

¹⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mëníotima 'ain. Ax ca 'ën 'atima 'icën.

¹⁵ Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuënti 'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi cuënti rabanan bërúancati 'ain.

¹⁶ Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bëru 'apácëx canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa. ¹⁷ A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ënë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu carana 'ati 'ain? quixun. ¹⁸ Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icën. Acama tēncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'ën ñu bimicama 'imainun 'ën ñu itsiribi nanti 'ain. ¹⁹ 'Atancëx cana quti 'ain: Cana bucúan, ënë ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cëñútima 'icën. Usa 'ain cana tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëinshiti 'ain. ²⁰ Usaquian sinania ca

Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain. Ënë ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca minanma 'iti 'icën.

²¹ Caxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaríbiti ca, Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icën.

*Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúancë bana
(Mt 6.25-34)*

²² Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. ²³ Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain. An mitsúxmi ënë nëtënu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami piti ñu mitsu 'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁴ Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁵ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain. ²⁶ ¿Mitsux usai 'itima 'aishbi caramina uisacatsi bëtsi ñucama sinani masá nuitutin? ²⁷ Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíra upí 'icën. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíra upí pañucë 'aishbi aín chupa ax ro uasaribi upíra upí 'iáma 'icën. ²⁸ Upíra upí 'itancëxbia xania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíra upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain. ²⁹ Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu

caramina xəati 'ai quixun camina bənəti masá nuituquin sinántima 'ain. ³⁰ An Nucən Papa Dios 'unáncəma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncə 'aínbi ca mitsun Papa Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³¹ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëncəsabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acəbətan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icən.

*Aín nətənuax Nucən Papa Diosbə 'aish cuënti bana
(Mt 6.19-21)*

³² Əsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicə unicama cacəxa:

—Mitsux camina 'ənan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan 'ianan aín nətənu abə 'iti Nucən Papa Dios cuënia. Usaquin 'unani camina racuétima 'ain. ³³ Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni 'inánti 'ain. Ənə nətənuaxa 'icəsai ca Nucən Papa Diosan nətə naínu 'icə ñucamax 'atimati cəñutíma, an ñu məcamacə uni ca 'aíma 'icən, 'imainun ca an cəñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icən. Usa 'ain camina mitsux ñuñushi 'iti sinánquinma ax cuëncəsabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancəxmi aín nətənu abə 'icə ca an mitsúnmi a cuëenminuxun 'acəcama cupíoquin chuámarua aíšmi xəñibua 'aínbi cuëenun mitsu 'imiti 'icən. ³⁴ Uisa ñun cara cuënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ənə nətənu 'icə ñuñu 'iti cuëncə unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucən Papa —Diosan a cupíoquin aín nətənuaxun chuámarua 'imiti cuëncə uni an Nucən Papa Dios cuëenun ax cuëncəsabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

³⁵⁻³⁶ Jesusan ca əsaquinribi aín 'unánmicə unicama cacəxa:

—Ĕnĕx ca ĕsa 'icĕn. Achúshi uníxa an xanu bicĕ unin camicĕx, abĕtan pi cuanx utĕcĕnia ca an ñu mĕĕxuncĕ unicaman cainia. Caínquin ca an uni ñu mĕĕxuncĕ unicama an ñu mĕĕxunuxuan pañucĕ chupa pañuanan lamparíncama upí oquin bimitancĕxun nania. Usoxun caíncĕx uquian, xĕcuĕ taxcaia ca cuĕĕnquin bĕnĕnquinshi atsínmiquin xĕocaia. Usaribiti camina mitsux 'iti 'ain, 'ĕx aia caini. ³⁷ A caíncĕxuan an ñu mĕĕmicĕ unicaman 'uxĕma 'icĕ mĕracĕx ca an uni ñu mĕĕxuncĕ unicamax cuĕĕinra cuĕĕnti 'icĕn. Cuĕĕnia ca an atu ñu mĕĕmicĕ unin mesanu tsónun caquin piti 'inánti 'icĕn. Usaquin 'acĕx ca an ñu mĕĕxuncĕ unicamax cuĕĕinra cuĕĕnti 'icĕn. Ca usai asĕrabi 'iti 'icĕn. ³⁸ Imĕ naĕx uanan pĕcarati 'urama uquian a ñu mĕĕxuncĕ unin 'uxĕma mĕracĕx ca an a uni ñu mĕĕxuncĕ unicamax cuĕĕinra cuĕĕnti 'icĕn. ³⁹ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncĕ 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mĕcamacĕ uni caínsianxa. Caíncĕx uáxa ñu mĕcamanax atsíntisa taniabi ca 'uxĕma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁰ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ĕ binuxun 'ĕx uti caínti 'ain. Bĕrí ca utima 'icĕ quixunmi mitsun sináncĕbĕbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nĕtĕn, aia binuxun 'ĕ caínti 'ain.

An upí oquin uni ñu mĕĕxuncĕ uni 'imainun an upí oquinma uni mĕĕxuncĕ uni

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Usaquian cacĕxun ca Pedronĕn cacĕxa:

—¿Nuinshi cuati caramina bĕtsi bana ñuicĕsoquin ĕnĕ bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

⁴² Cacĕxun ca ĕsoquinribi Jesusan cacĕxa:

—Ĕnĕx ca ĕsaribi 'icĕn. Achúshi unin ca aín xubunu 'icĕcama upí oquin piminun quixun aín ñu mĕĕmicĕ unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an ca asĕrabi 'ĕn cacĕsabi oquin 'ati 'icĕ, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancĕx ca bĕtsi menu cuanxa.

⁴³ Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca, an ñu mēëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia 'iscëx ca an a uni ñu mēëxuncë uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën. ⁴⁴ Ësoquin cana asérabi 'ën mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mēëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. ⁴⁵ Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ë ñu mēëmicë uni ca panatia quixun sinánquin abëtan ñu mēëcë uni raíri mēëanan xëai paénti 'icën. ⁴⁶ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mēëmicë uni uti 'icën. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën.

⁴⁷ An uisaquin 'ati cara an a ñu mēëmicë unix cuëënia quixun 'unánquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati sináncëma 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'axuncëma uni ax ca 'aisamaira oquin mēëquin castíancë 'iti 'icën. ⁴⁸ Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mēëmicë uni cuëënia quixun upíira oquin 'unáncëma 'ixun upí oquin ñu mēëxuncëma uni ax 'itsamashi oquin mēëquin castíancë 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu 'axunti 'icë —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuëënia, unían uni itsi 'itsa curíqui 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu mēëxunti 'icë —quixun sináncësaribi oquin.

Usai 'ia ami catamëcëma unicamax Jesucristomi catamëcë unicamami nishí bana

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx uá cupí ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishanani tsuáquiruti 'icën. Usai 'i unicama bënëtishi

tsuáquirutibi ca 'ia. ⁵⁰ Usai 'ia 'inun cana 'ën pain 'aisamaira oquin tēmëraquin paë tanti 'ain. Usaquin 'ën tēmëraquin paë tanti ashi sēnéoncatsi cana bēnētīn. ⁵¹ ¿'Èx uá 'ain ca camabi unix bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun caramina sinanin? 'Èn cana mitsu cain, ca usama 'icēn. 'Èx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancē unicaman axa 'ëmi sináncē unicama nuibatíma, ami nishti 'icēn. Usa 'ain ca unicamax bētsibē bētsibē cuëbicanani nishananti 'icēn. ⁵² Achúshi xubunu mēcēn achúshi uni 'aish ca rabé 'imainun achúshinēx rabémi nishti 'icēn. Usaribiti ca rabētax rabé 'imainun achúshimi nishti 'icēn. ⁵³ Aín papax ca aín bēchicē bēbumi nishti 'icēn. 'Imainun ca aín bēchicēnēx aín papami nishti 'icēn. Aín titax ca aín xanu tuámi nishti 'icēn. 'Imainun ca aín tuacēx aín titami nishti 'icēn. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icēn. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icēn.

Naí isquian, uisai cara nētē 'iti 'icē quixun unin sinánti bana (Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Èsaquinribi ca Jesusan anu 'icē unicama cacēxa:

—Èsa ca. Anúan bari cuancē anua nētē cuin isi camina mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icēn. Quiáxmi quicēsabi oi ca 'ibutia. ⁵⁵ Ènē nētēnuax suñu bēquicēbē camina mitsux quin, bērí ca bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi quicēsabi oi ca 'ia. ⁵⁶ Naí 'imainun me isquin camina uisai cara nētē 'iti 'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncē 'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'èx cana asérabi mitsúnmi ax uti cañcē a 'ai quixun. Usaquin 'unántsinxunbi —usa ca — quixun 'unántisama tani camina cēmē uni 'ain.

Axa numi nishcē unibē nuibananti bana (Mt 5.25-26)

⁵⁷ Èsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina bētsibē upí 'inux mitsúxbi mēñonaniman? ⁵⁸ Bētsi unían mimi nishquin, mitsun

cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aishmi sipuacë 'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain. ⁵⁹ Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaqin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

¹ Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús ësaquin cacëxa:

—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'inánti aín 'aracacë ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtia ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amiaxa.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun?

³ 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos unimax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain. ⁴ ¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcëira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusalénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin? ⁵ 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina atúxa 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicë bana

⁶ Catancëxun ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—Ĕnĕx ca ěsa 'icĕn. Aín naĕnu 'apácĕ i, cara tu-
axa quixun isi cuanxunbi ca naĕ 'ibun tuáñumoxa.
7 Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naĕ bĕrúancĕ uni caxa:

—Rabĕ 'imainun achúshi baritian cana, ěnĕ in cara
tuaxa quixun isquinbi tuáñumoin. Tuaímabi ca ñancábi
anu nitsaxa. Usa 'ain camina rĕti 'ain. 8 Cacĕxun ca an
naĕ bĕrúancĕ unin caxa: Cara tuaia quixun isti camina
ěnĕ barínshi ěnti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mĕníoquin
ñuinacan pui tabucunti 'ain. 9 Usaquin 'acĕxun sapi ca
bari itsin tuati 'icĕn. 'Acĕxunbia tuaíama camina 'ĕ rĕmiti
'ain.

Anun ñu mĕĕtima nĕtéan Jesusan catúbucĕ xanu

10 Anun ñu mĕĕtima nĕtĕn ca anu judíos unibu timĕti
xubunuxun Jesusan bana ñuixuancĕxa. 11 Ñuixunmainun
ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insíncĕ anu 'iacĕxa.
A xanux ca ñunshin 'atimanĕn 'imicĕx catúbua 'aish
chairucĕma 'iacĕxa. 12 Usa 'icĕ isquin cuĕnxun ca Jesusan
cacĕxa:

—Min 'insin ca nĕtéaxa, camina pĕxcúcĕ 'ain.

13 Caquian ramĕcĕxĕshi ca chairui asábi 'iacĕxa. Usai
'iquin ca Nucĕn Papa Dios rabiácĕxa. 14 Usa 'aínbi ca
Jesusan anu ñu mĕĕti nĕtĕn xanu pĕxcüan, axa anu judíos
unicama timĕti xubunu 'icĕ 'apu nishacĕxa. Nishquin ca
anu 'icĕ unicama cacĕxa:

—Anun ñu mĕĕti nĕtĕx ca mĕcĕn achúshi 'imainun
achúshi 'icĕn. Anun ñu mĕĕtima nĕtĕn camina utima 'ain,
anun ñu mĕĕti nĕtĕinshi camina pĕxcucĕ 'inux uti 'ain.

15 Quia ca Nucĕn 'Ibu Jesusan cacĕxa:

—Mitsux camina cĕmĕ 'ain. Mitsux, 'aracacĕ ñuina
tĕcĕrĕcacĕñu 'ixun, camina nĕtĕ camabi 'acĕsaribi oquin
anun ñu mĕĕtima nĕtĕnribi min ñuina 'unpax 'anun
xĕxánu buanin. 16 ¿Mitsun ñuinami usoquin 'acĕ 'ain
carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnĕn rĕbúnqui 'icĕ,
ñunshin 'atimanĕn 'apun dieciocho baritian 'insínmicĕ

xanu, ënë anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi pëxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.

¹⁷ Usaquian cacëx ca axa Jesúsmi nishcë unicamax rabíancëxa. Rabínmainun ca uni raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acëcama isi cuëëancëxa.

Mostaza bëru ñui quicë bana

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic? ¿Uisa ñuribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain? ¹⁹ Ënëx ca ësa 'icën. Mostaza bëru chamaratsu a ca unin bixun aín naënu 'apatia. 'Apácëx cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacaman anu noia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicë bana

(Mt 13.33)

²⁰ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ²¹ Uisoquin cara 'ati 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicë bana

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalénu cuani, ëma chacamanu cuanan, ëma chucúmacamanuribi cuanquin ca anu 'icë unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. ²³ 'Unánmicëxun ca uni achúshinën ñucáquin cacëxa:

—¿Axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa: ²⁴ —Bai chucúma anun atsínti ca sinan. Cana asérabi mitsu cain, 'itsa unix ca anun atsínti sinanibi anun atsíntima 'icën. ²⁵ Èsa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën. Xëpucë camina mitsun ëman nixun xëcuë taxcaquin —nu ca xëócaxun —quixun cati 'ain. Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën: Uinuax ucë caramina mitsux 'ai quixun cana 'unan-iman. ²⁶ Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibëtan pianan xëan, min camina nun ëmanuxun nu bana ñuixuan. ²⁷ Cacëx ca quiti 'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina 'ai quixun cana 'unaniman. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan. ²⁸ Usoquin 'ën cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob, acama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë 'ain, mitsux anuma 'aish masá nuituirai bënëti inti 'ain. ²⁹ 'Imainun ca 'aisamaira judíosma uni aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi 'imainun camabi nëtënuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu tsotax chuámarua 'aish cuëenti 'icën. ³⁰ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa cha 'icë unicama a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.

*Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian
(Mt 23.37-39)*

³¹ A nëténbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:

—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bënëtishi ënuax cuanti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën 'acésabi oquin ñunshin 'atima unicanua chiquíanan 'insíncé unicama pëxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama sénéonti 'ain, bërí, iméishi, pëcaratécëncëbëtanribi nètë camabi 'ën 'acésabi oquin 'aquin. ³³ Usaía Herodes quicëbëbi cana bërí cuanan iméishi cuanan pëcaratécëncëbëribi cuani Jerusalénu cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax bamaima Jerusalénuax bamai cuanti 'ain.

³⁴ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicomaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëncëma 'ain. ³⁵ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utécënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë — quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nètë utámainun camina 'ë istécëntima 'ain.

14

Jesusan aín quisi 'imainun aín pëñan uacë uni pëxcüa

¹ Anun ñu mëétima nètëan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunuxun pi cuancë ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa. ² Anu acamax 'imainun ca achúshi uni

aín nami chaira 'inun uácë anu 'iacëxa. ³ A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unánquin unicama 'ësëcë unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Anun ñu mëëtima nētēn uni pëxcuti cara asábi 'ic?
¿Cara asábima 'ic?

⁴ Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uácë uni pëxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacëxa. ⁵ Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nētéan mitsun burro, mitsun vaca bënë, anua 'unpax biti naécë quininu nipacëtia bënëñquinshi biquinma isëshiti 'ain? Isëshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?

⁶ Ësoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

⁷ Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ësaquin atu cacëxa: ⁸ —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi ca aribia camicë 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icën, anu tsónux. ⁹ Ucëbëtan ca an mi camicë unin minu uquin mi cati 'icën: Ënë uníxa ënu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. ¹⁰ Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócë ca an mi camicë unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicë unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën. ¹¹ Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni itsicamabëtan sënëñmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti

sinani rabícëma uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹² Catancëxun ca an a camicë uni Jesusan cacëxa:

—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë unicama 'imainun min xucéantu 'imainun min aintsi 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain. Usa unicaman bëtsi nētēn miribi pi unun camicë 'aishmi atubë cuēēniabi ca Nucën Papa Diosan mi upí isima. ¹³ Usa 'ain camina atushi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pēñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain. ¹⁴ Usa unicaman ca min 'acēsariabi oquin miribi pi cuanun quixun camitima 'icën. Camicëma 'icēbi ca an iscēxmi upí 'icē, anúan bama unicamax baísquiti nētē 'icēbētan Nucën Papa Diosan aín nētēnuaxmi cuēēnun mi 'imiti 'icën.

*Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan
(Mt 22.2-14)*

¹⁵ Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinēn Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan nētēnuxun aín unicamabētan picë uni ax ca cuēēinra cuēēnti 'icën.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ēnëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa. ¹⁷ Usaquin piti mēnóccë 'ain ca xutēcēnquin ësaquian camicë unicama catánun quixun caxa: Piticama ca mēnóccë 'icën. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan. ¹⁸ Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama tanquin a paían cacë uni an ësaquin caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain. ¹⁹ Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana mēccēn rabé vaca bēnē maruan, a cana uisa cara quixun isi cuanin. Usa 'aish

cana mibë cuaniman. ²⁰ Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain. ²¹ Usaía quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu cuantëcën-xun an a ñu mëëmicë uni ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi unicama quiaxa quixun. Ñuix-uncëxun cuati nishquin ca an ñu mëëxuncë uni xutëcën-quin caxa: Camina bënëtishi cuantëcënquin ëmanu 'icë bai chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxufu unicama bëti 'ain. ²² Caquian xucëx cuanx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin caxa: Minmi 'ë cacësabi oquin cana unicama bëan, camáxbi ca uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsícëma pain 'icën. ²³ Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai chacamanu cuanan a rapasu 'icë mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa unia 'ën xubunu atsini buáquiti cana cuëënin. ²⁴ 'Ën cana mitsu cain, a pain 'ën camicëxbia ucëma unicaman ca 'ëbëtan pitima 'icën.

An aín cuëëncësa oishi 'iti ëncë uni axa Cristonan 'iti

²⁵ 'Aisamaira uníxa abë cuania ca a isi cuainacëquin Jesusan ësoquin cacëxa: ²⁶ —Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëhçicë, aín xucën, aín chirabacë, acama nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ëmi sinani 'ëx cuëëncësabi oishi 'iti 'icën. Ui unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ²⁷ An asérabi 'ëmi catamëquin a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti bana quicësabi oquin 'acëma uni, ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ²⁸ 'Ënëx ca ësa 'icën: Torre ënën ménma chaioruquin 'aisa tanquin ca 'anuxun pan unin upí oquin sinánquin añu ñucama cara a 'ati maruti 'icë quixun sinánan uiti curíquibëtan sënën cara a ñucaman cupí 'icë quixun sinánti 'icën. Cara aín curíqui a ñucama maruti sënënti 'icë quixun ca isti 'icën. ²⁹ Upí

oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama 'atancëx-unbi anun aín cënë 'imainun aín mascuan 'atícama maruti 'áima 'ain, aín torre ancëcasmati 'icën. Sënëóianma isi ca an a iscë unicamax a uni ñuixun 'usani quiti 'icën: ³⁰Torre 'aquinbi ca a unin ancëcasmamaxun ëanxa.

³¹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ësaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntáru-camabë 'acananun xucëma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ën suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icë, abë 'acananquin ñus-moti 'ic? —quixun sinánti 'icën. ³² Usoquin pain sinán-quinbi —ca 'atima 'icë —quixun sinántancëxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acananantima 'ai —quixun, 'uracëo 'apu itsi a camiti 'icën. ³³ Usaquin ñuiquin cana ësaquin mitsu 'unánmin, an ax cuëncësari 'iti ëinsama tanan aín ñucama cuëenquin ëinsama tancë uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

Mucañuma tashi ñuicë bana
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. ³⁵ Mucotëcëncëma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icën. Ñu 'apacë tanáin tabucunuxun ñun puicëñun mëscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicëñun mëscucëxbi ñancáishi 'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

15

Axa nëtéccë carnero ñuicë bana
(Mt 18.10-14)

¹ An 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuia cuati anu

cuancëxa. ² Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicamax nishi canancëxa, ënë unin ca 'uchañu unicamabë timéxun abëtan piia.

³ Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicë-soquin ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. ⁴ ¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu 'aínbía achúshi nëtëtía baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni 'icëma menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtécë a mëranuxun bariti 'icën, ¿usa cat? ⁵ Bariquin mëraxun bitsi cuëenquin ca a 'iábëtsinti 'icën. ⁶ 'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ⁷ Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín ángelcamaxribi cuëënia. Usa 'aish ca noventa y nueve uní an —'ëxbi cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëëncësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aíshbi sinanati ami catamëtía isi Nucën Papa Dios cuëënia.

Curíqui nëtécë Jesusan ñuia bana

⁸ Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabé curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nëtémixun lamparín bimixun, mëranuxun munu upí oquin baritima 'ic? ⁹ Barixun mëraquin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nëtécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ¹⁰ 'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aíshbi sinanati Nucën Papa Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëënia.

Aín papan 'ináncëxuan bënë unin curíqui cëñua bana

¹¹ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ĕnĕx ca ĕsaribi 'icĕn. —Achúshi unix ca rabé bĕchicĕnu 'iaxa. ¹² Aín bĕchicĕ 'anácanĕn ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancĕxa 'ĕnan 'iti ñucĕñun camina 'ĕnan 'iti curíqui a 'ĕ 'inánti 'ain. Cacĕxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín bĕchicĕ rabé 'in-ánxa. ¹³ 'Ináncĕx ca 'itsamashi nĕtĕ 'icĕbĕ aín 'anácanĕx aín ñucamacĕñun aín curíqui mĕníobiani 'ura 'icĕ menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuĕĕncĕsari 'ianan anun bĕtsi bĕtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cĕñuaxa. ¹⁴ Usoquin cĕñutancĕx ca, a nĕtĕnu 'icĕ unicamax a piti ñuñuma 'aish panancĕbĕ, a bĕná uníxribi panancĕxa. ¹⁵ Usa 'aish ca a nĕtĕnu 'icĕ cuchíñu uni a ñu mĕĕxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácĕxun ca aín cuchia pastonuxun bĕrúanun quixun caxa. ¹⁶ Cacĕxun ñu mĕĕxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icĕ unínbi piti 'ináncĕma 'icĕn. ¹⁷ Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancĕx sinanaquin ca sinánxa: 'Itsaira ca 'ĕn papan ñu mĕĕmicĕ uni 'icĕn. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icĕ atun pucháquin piia. Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana 'ĕx ĕnuax 'acĕñuma bamain. ¹⁸ Usa 'ain cana 'ĕn papanu cuanti 'ain. Cuanx bĕbaquin cana ĕsaquin cati 'ain: Papan, cana Nucĕn Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. ¹⁹ Usa 'ain camina 'ĕx cana min bĕchicĕ 'ai quiax quitima 'ain. An mi ñu mĕĕxuncĕ unisa camina 'ĕ 'imiti 'ain.

²⁰ Usaquin sinántancĕx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín papan mĕraxa. Mĕrai nuibati cuĕĕni abáquiani cuanxun ca 'icúquin biquin bĕtsucucaxa. ²¹ Usaquian bicĕxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucĕn Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ĕx cana min bĕchicĕ 'ai quiax quitima 'ain. ²² Cacĕxun ca aín ñu mĕĕmicĕ unicama a aín papan caxa: Chupa upíra bĕxun pañumianan camina mĕñusuti mĕñu-miti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain. ²³ 'Anan

camina vaca bacë rëracacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëenti 'ain. ²⁴ —Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtéa 'aíshbi bërí nubë 'icën. Èsai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.

²⁵ Usaía 'imainun ca aín bëchicë apanën naënuxun ñu mëëaxa. Ñu mëëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia cuaxa. ²⁶ Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? —quixun ²⁷ Cacëxun ca caxa: Min xucén ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan cuëënquin vaca bacë rëracacë rëmi-axa. ²⁸ Usaquian cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usai 'icëbë uquin ca aín papan cuënquin atsínun quixun caxa. ²⁹ Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa barítian cana mi ñu 'axuan, min bana cana uisaquinbi parécëma 'ain. Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan cuëënquin pinun achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain. ³⁰ Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisamabë 'iquin cëñucë min bëchicë ënéxa uan vaca bacë rëracacë rëmian. ³¹ Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan caxa: Mix camina camabi nëtën 'ëbë 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx camáxbi minan 'icën. ³² Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtéa 'aíshbi bërí nubë 'icën. Usa 'aian cuëënquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mëëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

¹ Jesusan ca aín 'unanmicë unicama ësaquinribi cacëxa: —Èsa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí oquin bërúanun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu mëëmicë uni caxa: Min unin

ca min ñu bërúanquinma nětémia quixun. ² Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an a ñu mëëmicë unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uisa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun camina anumi 'ën mi bërúanxunun cacë 'ën ñucama cuënëocë quiricacama 'ë bëxúnti 'ain. ³ Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun carana añu 'ati 'ain? 'Ëx cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mëëtima 'ain, 'ëa ñu 'inánun uni catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain? ⁴ Ënuax chiquítancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun añu 'ati 'ai quixun cana sinanin. ⁵ Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mëëmicë uni ribíncë unicama achúshi achúshi ñucáquin ax pañan ucë uni caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? ⁶ Ñucácëxuan —cien bidones xënin cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan min ribin ënéxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuënëot. ⁷ Catancëxun ca aia bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? Ñucácëxuan —cien burasa trigo aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan ca min ribin ënéxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuënëot. ⁸ Usaquin ca an a ñu mëëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mëëmicë unin sinánxa: An 'ë ñu mëëxuncë unin ca uisai cara curíquiñuma 'aíshbi 'iti 'icë quixun sinánxun ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëncësari 'iti upí oquin 'unania, Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin. ⁹ 'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquinsa 'icë 'aquinti

'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu cáinti 'icën.

¹⁰ 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nētémiquinma upí oquin sinánquin, anun upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin nētémiquinma anun upí ñu 'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nētémianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nētémianan anun 'aisama ñu 'ati 'icën. ¹¹ Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin ñu 'aquinma nētémiananmi, mitsux cuëncësa oquinshi ñu 'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin 'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësa oquin ñu mēëmitima 'icën.

¹² An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun aín curíqui nētémianan upí oquin bërúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.

¹³ Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabé uni ñu mēëxuntima 'icën. Rabé uni ñu mēëxuncë 'ixun ca bētsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bētsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bētsían cacëxun aín bana paréti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bētsi bētsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

¹⁴ Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti cuëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa. ¹⁵ 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux cuëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mēúmi sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuëñëo banacama 'imainun Jesúsni catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unïcama ñuixuancëxa. A unïcama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unïcama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unïcama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

¹⁷ Naí 'imainun mecama cëñúcébëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuëñëo, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quíá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

¹⁹ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíra upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíra upíñu 'ixun camabi nëtën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa. ²⁰ A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa. ²¹ Xubu tanáin racáxun ca mesa témúxun ñuñu unían piti tëxëocë réupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama bíaxcacëxa. ²² A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca maíncancëxa. ²³ Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani témëratí anu 'ixun

'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa. ²⁴ Isi cuëncëñquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ënë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mēcën rëbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun ca Lázaro xut. ²⁵ Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu 'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma 'aish up-itax tsoócën. Usai 'iá 'aishbi ca bërí mixmi 'aisamaira paë tani tēmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën. ²⁶ 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nēbētsi nancēcē nēmíinra 'icën. Usa 'ain ca unix ënuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uní anuax ënu uisa tanibi utima 'icën. ²⁷ Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uisama 'ain camina Lázaro 'ën papan xubunu xuti 'ain. ²⁸ 'Ëx cana mēcën achúshi xucénñu 'ain. Atúxribi ënu paë tani tēmërai uaxma 'inuan, uisa cara ënu 'icë quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain. ²⁹ Cacëxun ca Abrahamnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti 'icën. ³⁰ Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacë 'icënuax cuanxun cacëxun cuati sinanati 'icën. ³¹ Quiabi ca Abrahamnën cacëxa: Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë 'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

17

*'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nētënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an sinánmiquin bētsi uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin

castícancë 'iti 'icën. ² An 'ënan 'aíshbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni 'uchamicë uni ax ca 'uchañuira 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tètëcërecatancëxuan parúpapa nëbétsi nicéxa nanécësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. ³ Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúancati 'ain.

Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina —ësa camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia 'uchacë a abë mëníonanquin manumiti 'ain. ⁴ Achúshi nētēn, mēcēn achúshi 'imainun rabé oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatēcēn-íma —quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manumiti 'ain.

Axa ami catamëcë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

⁵ Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa: —Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi, upitiira ami catamēnun nu 'aquinti 'ain.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucácëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca ëchiquit, parunpanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

⁷ Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa: —Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mëëxuncë uni naëñuxun ñu mëëanan 'aracacë ñuina bërúanbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá.

⁸ Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina minribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia. ⁹ An mi ñu mëëxuncë unían min cacësabi oquin

'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icën. ¹⁰ Usaribi oquin Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu cacë ñu 'atancëx camina mitsux raíribë ësai cananti 'ain: “Cananuna an nu 'amicëxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aían Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabbitima ca asábi 'icën”.

Mëcën rabë axa an aín nami chëquímicë 'insínñu unia Jesusan pëxcúa

¹¹ Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nëtábiani Jesús cuancëxa. ¹² Cuanx achúshi ëmanu bëbaia ca axa an aín nami chëquímicë 'insínñu uni mëcën rabë, an Jesús aia bëñai cuaníbi 'ura sëtëracëacëxa. ¹³ Usai sëtëracëquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Jesús, nu ca 'aquin.

¹⁴ Cacëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icë ismianan mitsun nami ismitan.

Usoquin cacëx cuaníbi ca atun nami chëquicëcama pëxcúacëxa. ¹⁵ Usaquian pëxcucë isi cuëenquin ca acama achúshinën Jesúsnu cuantëcënquin Nucën Papa Dios munuma banaquin rabiacëxa. ¹⁶ Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bëúnpucuquin —ca asábi 'icë —quixun Jesús cacëxa. An usoquin cacë uni ax ca Samaritanu 'icë uni 'iacëxa. ¹⁷ Usaquin isi ca Jesús quiacëxa:

—Mëcën rabë unicama cana pëxcúan. ¿Acama achúshinëxëshia —asábi ca —quixun 'ë cai uánbi cara uinu raíri 'ic? ¹⁸ ¿Judíos unima, Samaritano, ënéxëshia cara Nucën Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icë —quixun 'ë cai uax?

¹⁹ Usai quitancëxun ca Jesusan Samaritanu 'icë uni cacëxa:

—'Ën mi pëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina pëxcúan. Niruquiani ca cuantan.

—Axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan ainan 'imiti ca ësa 'iti 'icë —quiáxa Jesús quicë bana

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ —¿Uínsarainra cara anúan Nucën Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nëtë 'iti 'ic? —quixun fariseo unicaman ñucácëxun ca ësoquin Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unin aín bërúnbi istima 'icën. ²¹ Usa 'ain ca uni quitima 'icën, —ca is, ënu ca Nucën Papa Dios 'icën, unu ca —quix. Nucën Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ëmi catamëcë unicamabë 'icën.

²² Usoquin atu catancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicamaribishi cacëxa:

—Uni 'inux uá 'aish 'ëx Nucën Papa Diosnu cuantancëx utëcëncëma pan 'ain, camina 'ëx anun mitsubë 'itëcënti nëtë istisa tanti 'ain. A nëtëcama achúshinën 'ë istisaira tanquinbi camina mitsun 'ë istima pan 'ain. ²³ Unin ca 'ë ñuiquin mitsu cati 'icën, —ca unu 'icë —canan —ca ënu 'icë —quixun. Cacëxbi camina isí abë cuantima 'ain. ²⁴ Mëríquin ca canacan camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. ²⁵ 'Ën Papanu cuancëma pan 'ixun cana unían bëtsi bëtsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun ca ënë nëtënu bucuë unicaman 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tanti 'icën. ²⁶ Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën. ²⁷ Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun Noénën anun iéti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëenquin ñu 'acëxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nëtë sënëcëbë ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë, baca 'aisamaira 'ëi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama cëñuacëxa. ²⁸ Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nëtë 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman

ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënuxun ñu 'apá-nan xubucama 'acëxa. ²⁹ Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nētē 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi 'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa. ³⁰ Lot 'aían 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti nētē, anúan camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.

³¹ A nētē 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'aínbi a bitsi cuantëcëntima 'icën. Aín naënuxun ñu mëécë unicamaxribi ca aín xubunu cuantëcëntima 'icën. ³² Caxu bësuquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain. ³³ Uix cara aín cuëncësa oquin 'ai ënë nētënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nētënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nētënu abë 'iti 'icën.

³⁴ 'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iméa rabé uni anu 'uxtinu racácë, achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ³⁵ Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ³⁶ 'Imainun ca rabé unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

¹ Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nētē camabi Nucën Papa Diosbë banati 'icë

quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin, ² Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi manáncëxunbi 'aquinsama tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iaxa. ³ 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë ubíox-unma 'anun camina axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa. ⁴ Usaquian cacëxunbi ca 'itsa nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën cuashitancëxun ca ësaquin sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sináncëma 'ain. ⁵ Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma 'anun, an 'ë cacësabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.

⁶ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—An amia uni itsi manáncëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën mitsu ñuixuncë ax aín sinan upíma 'aíshbia quicë bana, a camina sinánti 'ain. ⁷ ¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan an caíscë aín unicama an nëténbi, imébi a ñucácë, acama bërúanquin 'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma ténánpati 'ic? Usama ca. ⁸ 'Ën cana mitsu cain, ca asérabi bënë́nquinshi acama 'aquinti 'icën. ¿Usa 'aínbi carana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx utécënquin, unicama asérabi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icë quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

⁹ Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i —quixun sinani raíri unicama timai atumi nishia 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësoquin cacëxa: ¹⁰ —Uni rabëtax ca Nucën Papa Diosbë banai

anuxun a rabiti xubunu cuanxa. Achúshinëxa fariseo uni 'imainun ca bêtsix an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iaxa. ¹¹ Cuanx, nitsax abë banaquin ca fariseo unin ësaquin Nucën Papa Dios caxa: Nucën Papa Dios, 'ëx uni raírisama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni paránquin aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun aín xanuma 'aínbia uni itsin xanubë 'icë uni, usa 'icën. Usa unicama 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti curíqui bicë, ënë uníxribia 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'iman. ¹² 'Ëx cana camabi semana rabé nëtën pima samatin. 'Ën ñu mëëquin bicë curíquia mëcën rabé 'icëbi cana acama mësú, décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buánquin, sacerdote 'inain. ¹³ Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unin, 'uri níracëti manámi bësuima meuishi bësui, masá nuituquin aín nuitu mëëi abë banaquin, —Nucën Papa Dios, 'ëx 'uchañu 'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë téréxunti 'ai —quixun caxa. ¹⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtsi uni a usaquin cacëxun aín 'uchacama téréncë, ax ca aín xubunu cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iaxa. Usaribiquin ca an rabíquin —'ëx cana bëtsi unibëtan sënëñma 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni raíribëtan sënëñmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramënun quixun tuáratsucama Jesúsnu bëcancëxa. Bëia isquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin, —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa. ¹⁶ Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'enua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën. ¹⁷ Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a bërúancë unimi catamécësa usaribiti 'ëmi catamécëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

*Ñuñuira bënë uníxa Jesúsbe bana
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)*

¹⁸ Aín cushi uni achúshinën ca Jesús ësoquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ai? quixun.

¹⁹ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. ²⁰ Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²¹ Usaquian cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicës-abi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²² Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Uсотancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²³ Usaquian Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti uténbuacëxa. ²⁴ Uténbutia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncas-macësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶ Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Aséribi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axbi iétisama 'icëbi ca Nucën Papa Diosan usa uniribi iémiti 'icën.

²⁸ Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun ëan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucéantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa, ³⁰ a unix ca a ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish abë nëtétimoi 'iti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicë unicama abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:

—Bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'ë ñui quiásabi oi 'iti 'icën. ³² Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ëmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'ë tushucati 'icën.

³³ Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëetancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

³⁴ Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma 'icën.

Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa.

³⁶ Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábíancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucácëxa. ³⁷ Ñucácëxun ca cacancëxa:

—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.

³⁸ Usai quia cuati cuéníshquin ca cacëxa:

—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

³⁹ Usaía quia oquin ca ax paían rëcuénquiani cuancë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi munuma cuénishtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁰ Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënuá unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa: ⁴¹ —¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bëpëquit. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

⁴³ Usaquian cacëxëshi ca bëpëxcüacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëënquiani ca Nucën Papa Dios rabibiani Jesúsübë

cuancëxa. Jesusan a uni bēpéxcutia isquin ca anu 'icē unicamanribi Nucēn Papa Dios rabiacëxa.

19

Zaqueo ñui quicë bana

¹ Anu bēbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa. ² Usaía Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icē uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu 'iacëxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacëxa. ³ Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icē quixun istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruxun bēpáncëbëtan iscasmacëxa. ⁴ Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacë, bai anúan Jesús uti amoa 'icē anu ronruacëxa. ⁵ Usaía anu 'icē ca Jesusan anun cuanquin manámi bēsuquinbi mēraquin ësaquin cacëxa:

—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bërí cana min xubunu 'i mibë cuainsa tanin.

⁶ Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën aín xubunu buánuxun Jesús biacëxa. ⁷ Usaria isquin ca uni raíricaman —'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacëxa. ⁸ Usa 'ain ca manámi chairuquin Zaqueonën Jesús cacëxa:

—'Ën cana mi cain, bërí cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun bianan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín curíqui mēcama uni, 'ën ainan mēcama inumiquin rabé 'imainun rabé oquin 'inánti 'ain.

⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca ënë xubunu 'icë unicama 'ëmi catamëcë 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iéti 'icën, ënë uníxribia Abrahamnën rëbúnqui 'ain. ¹⁰ 'Uchañu unicama ainanma 'icëbi aín 'ucha tērëncë 'ianan ainan 'inun iéminux, cana Nucēn Papa Diosnuax uni 'inux uacën.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quiá bana

¹¹ Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abè 'icë unicaman sináncëxa, —Jerusalénu bëbatancëx ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Jesúsëshi judíos unibunën 'apu 'iti 'icë —quixun. ¹² Atúan usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi uni, 'apun rëbúnqui, an ca aín menu 'icë unicaman cushi 'iisa tanquin bëtsi menu 'icë 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancëx utëcënti sinánxa. ¹³ Sinántancëxun aín uni mëcën rabé camicëx ucë ca achúshi achúshi curíqui achúshi 'aíshbi 'itsa cupicë, camabi sënë 'inánxa. 'Inánquin, —'ëx utëcëntamainun camina ënë curíquinën ñu bitancëxun maruquin curíqui bitëcënti 'ai —quixun caxa. ¹⁴ Usaquin catancëxa cuanbi ca a menu 'icë unicama ami nishcë 'ixun, —a uni cananuna nun 'apu 'iti cuëënima —quixuan 'apu catánun quixun uni xuquin camiaxa. ¹⁵ Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancë uni abi aín menu 'icë unicaman 'apu 'imiäxa. 'Imicëx ca aín menu utëcëanxa. Ai bëbaquin ca uiti curíqui cara biäxa quixun 'unántisa tanquin a curíqui 'inánbiancë unicama camiaxa. ¹⁶ Camicëxa anpan ucë an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën rabé sënë 'inun curíqui bian. ¹⁷ Cacëxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ën curíquinën ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi a curíquinën upí oquin 'acë cupí camina mëcën rabé ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain. ¹⁸ Bëtsíxribi uquin ca caxa: Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën achúshi sënë 'inun curíqui bian. ¹⁹ Cacëxun ca 'apun caxa: Mix camina mëcën achúshi ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain. ²⁰⁻²¹ Cacëbë uquin ca bëtsínribi caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin

ñu 'apámítancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi racuéquin, pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ë 'ináncë, a nan. A cënë 'icën. ²² Cacëxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min bana cuaquin cana uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin. 'Ëx unimi nishcësa 'ixun uni itsin ñu 'apámítancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë isna 'ai quixun camina 'ë 'unan. ²³ ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui banconu nancëma 'ain? Anumi nancë 'ain cana 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁴ Caxun ca 'apun anu 'icë unicama caxa: A curíqui 'ën a 'inan, a camina a uninua bixun, an męcën rabé sënëñ 'inun curíqui bicë uni a 'inánti 'ain. ²⁵ Cacëxun ca caxa: Nun a curíqui 'inánti 'aínbi ca ax męcën rabé sënëñ 'inúan bicë curíquiñu 'icën. ²⁶ Usaquin cacëxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántécënti 'icën. Usonan ca anúan ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën. ²⁷ Axa 'ëmi nishi 'ëx 'apu 'iti cuëncëma unicama a camina ënu bëxun 'ën ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Usaquin bana itsi ñuicësoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancëxa. ²⁹ Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'imainun Betania ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin, ³⁰ Jesusan cacëxa:

—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin

bëti 'ain. ³¹ Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin —¿uisati caramina ënë burro təcërecacë tubuin? —quixun mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun quixun nu caxa.

³² Usaquin caquian xucëx cuanxun ca Jesusan atu cacësabi oquin burro mëracëxa. ³³ Mëraqüian tubuia ca burron 'ibucaman cacëxa:

—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.

³⁴ Ñucácëxun ca cacëxa:

—Nucën 'Ibun ca ënë burro buánxunun nu caxa.

³⁵ Usoquin cabianquin buántancëxun ca chupan camáputancëxun anu Jesús 'irumiacëxa. ³⁶ Usoquian 'irumicëxa burron cuancëbëtan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apácëxa.

³⁷ 'Apácëbë anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icë unicaman 'aisamaira 'aish, cuëenquin, —uni itsin 'acëma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun an 'acëcama ñuiquin munuma banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. ³⁸ Rabi ca quiacëxa:

—Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë, ënë 'Apux ca bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Naínu 'icë Nucën Papa Diosaxribi ca cuëënia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icën.

³⁹ Usai quiquian axa ami sináncë unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama raírinën Jesús cacëxa:

—Axa mimi sináncë unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.

⁴⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mitsu caín, ënë unicaman 'ë rabicëbëtanma ca ënë maxáxcama ënën cuëncëni sharáquin 'ë rabiti 'icën.

⁴¹ Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitéxëti bëunan mëscuti Jerusalénu 'icë unicama cai quicëσαι quiacëxa: ⁴² —Nucën Papa Diosan 'imicëx camina aséribi chuámarua 'aish cuëënti 'ai —quixun bërí nëténbi mitsun 'unánti cana cuëënin. Usa 'aínbi

camina mitsun nuitunënbi sinánquin cuaquinma 'unán-cantima 'ain. ⁴³⁻⁴⁴ Nucën Papa Diosan mitsu sinánxun-quin 'ë mitsunu xucë 'icëbi ui carana 'ëx 'ai quixun 'ë 'unántsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nētēcama uti 'icën. Axa mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama oquin bëararanan mitsun a xubu 'acë maxáxcama rurupaquin rëúpanan unicamaribi cëñuti 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jerusalénu bëbatancëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucë unicama chiquíancëxa. ⁴⁶ Chiquínquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin më-camati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

⁴⁷ Camabi nētën ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixunquin unicama 'unánmiacëxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'ësénancëxa. ⁴⁸ Usai 'ësénanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncë 'ain uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacëxa.

20

Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Achúshi nētën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ñuixunmainun ca judíos

sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñöo bana 'unáncë unicama 'imainun anpan caniacécë unicama anu cuanxun ² ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu ñuixun.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun, ⁴ ¿uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

⁵ Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa: ¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icën. ⁶ Nun nu, unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati 'icën. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa quixun sinania.

⁷ Usari canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unániman.

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caíman.

An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana (Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi unicama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apátancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa. ¹⁰ Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa bëbaiabi ca a uni an naë bërúancë unicaman mée-tancëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa. ¹¹ Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu méeemicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman méeëquin bëtsi bëtsi oquin masóxa. Usotancëxun ca ñuñuma cuantánun aribi xuaxa. ¹² Usocëbëtan ca bët-siribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca aribishi 'ati-moxun, ënuaxma ca cuantan, quixun caxun xuaxa. ¹³ Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën. ¹⁴ Usoquin sinánquin aira xucéxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ¹⁵ Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. ¹⁶ Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:

—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

¹⁷ Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:

—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuëñëo bana 'ic?, ësai quicë:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

¹⁸ A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiquí chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

*Unían César curíqui 'inánuxun sinan
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)*

¹⁹ An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca an Moisés-nën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsni nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi ca — 'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuéquin biana 'icën.

²⁰ Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'esénantancëxun ami manánquin usai ca quíaxa quixun 'apu canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa. ²¹ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin camina unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usauquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ²² Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

²³ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain? ²⁴ Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

²⁵ Usauquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²⁶ Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucacë unicamanribi cuacëx ca a ñui Jesúsmi manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca an ñucacë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

*Unix cara bama 'aish baísquitima 'icë quicë bana
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

²⁷ Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. ²⁸ Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuëncëcëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁹ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³⁰ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³¹ Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ³² Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ³³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icéxira aín bënë 'iti 'ic?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënumia. ³⁵ Usa 'aínbi ca bama 'aish

baísquitancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unican xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima 'icën. ³⁶ Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti. ³⁷ Uni bama 'aish ca baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ësaquin cuënëocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios 'icë quixun. ³⁸ A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unican Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unican rabicë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.

³⁹⁻⁴⁰ Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unican amiribishi a ñucatëcëanma 'icën. Usaria isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicana raírinën —upí oquin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? ⁴²⁻⁴³ David anbi ca Salmos quirica 'aquin ësoquin cuënëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicana 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbé 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicana Jesusan ñuia

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Usoquin canan ca anu 'icë unican cuanun, Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicana cacëxa: ⁴⁶ —An usaía judíos unicana 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa

chaxcé pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mecën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca anu judíos unicama timéti xubunu uncamabë timëti anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timéxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁷ Usai 'ianan ca casunamécë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoquin castíanti 'icën.

21

*Xanu casunamécëñëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan
(Mr 12.41-44)*

¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëxun anu curíqui nanti ñu ami bësuquin isquin ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacëxa. ² Isanan ca xanu casunamécë ñuñuma anribia manë curíqui rabé nania isacëxa. ³⁻⁴ Isquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

— 'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamécë ënën asérabi cuëenquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamashi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu asérabi cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

*Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan
ñuia
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)*

⁵ Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Ax ca aín maxax upíra upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi unían upí ñu 'ináncë cupíríbi ax upíra upí 'icën.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa: ⁶—Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aísh maxax cha 'acë 'aíshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camabi rurupacëbë aín maxáxcamaríbi rurucubúti 'icën. Usaía anun 'iti nëtë ca uti 'icën.

Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icë quicë bana

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?

⁸ Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utécënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utécënti nëtë ca uaxa quiax quti 'icën. Usai quiquian mitsu paránti rabanana camina bërúancati 'ain. Aín banax ca asérabi 'icë quixun camina sinántima 'ain. ⁹ Mitsun camina uni itsían, bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuía cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unícamaxríbi ca aín 'apumi tsuáquiruía quixun ñuía cuatíbi camina racuétima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

¹⁰ Caxun ca ësaquinríbi cacëxa:

—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunríbi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. ¹¹ Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cëñúnuxun

'aia. 'Imainun ça nainua atun iscëma ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuëira racuëti 'icën.

¹² Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni 'icë cupí, unin mitsu bixun bëtsi bëtsi onan anu judíos unibunëx timëti xubunu 'icë unin mitsu 'uchonun buá-nan, mitsu sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'inánti 'icën. ¹³ Usaquian 'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicë unicama cati 'ain. ¹⁴⁻¹⁵ A unicama bëmánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain. Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi nishi mimi manáncë unicamax, aséribi ca a bana 'icë quixun 'unani minmi cacë banax ca cëmë 'icë quiax quitima 'icën. Usa 'ain camina a unicama bëmá-nanu cuancëma pan 'ixun ësaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë sinánmiti 'icën. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain. ¹⁶ Mitsúxmi 'ënan 'icë cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucéantu 'imainun min aintsi 'ibu 'imainun axa mibë nuíbanancë unínribi uni itsían mitsu 'atimonun 'inánuxun 'aia. 'In-áncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën. ¹⁷ Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. ¹⁸ Usa 'aínbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx cuëncëbëma ca mitsun bu achúshirabi nëtétima 'icën. ¹⁹ Tëmëraquinbi 'ëmi catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.

²⁰ Anu 'icë unicamabë 'acananuxuan suntárucaman Jerusalén nëbëtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a ëma cëñúti nëtë ca uaxa quixun. ²¹⁻²² A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castícancë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín uni cuëñëomiacëxa. Usai ca bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama isquin 'unánti 'ain. Usai 'icëbë ca unicamax racuëti Judea

menu 'icë ëmacamanuax abáquiiani matánu cuanti 'icën. 'Imainun ca axa Jerusalénu 'icë unicamaxribi anuax cuanti 'icën. Axa Jerusalénuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusalénu cuantëcëntima 'icën. ²³ Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcé xanucamaxribi abáquiiani cuani nuibacanuxun 'aia. A nëtënu 'icë unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmëрати 'icën. Aín 'ucha cupí atumi nishquin Nucën Papa Diosan castfcancë 'aish ca usai 'iti 'icën. ²⁴ Uni raíri ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsi bëtsi menu buáncë 'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín cuëëncësa oquin 'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nëtëa sënëncëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utëcënti 'icë quicë bana

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun unicaman 'unánun ca naínu 'icë bari, 'uxë, 'ispa acamax bëtsiti 'icën. Usai 'imainuan parúnpapacama xuquirui bëchunia cuati ca camabi menu 'icë unicamax ratuti sináncasmai bënëti 'icën. ²⁶ Naicamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti 'icë quixun sinani racuëtan bamai sináncasmai bënëti 'icën. ²⁷ Usai 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën, nëtë cuin mëúxun, 'ën cushin pëcabëtsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia. ²⁸ 'Ën mi ñuixuncë ñucama 'icëbëtan camina, anúnmi mitsux paë tani tëmëрати nëtë sënënti ca 'urama 'icë quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuëëinra cuëënti 'ain.

²⁹ Usoquin catancëxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Mitsun iscëx ca higuera 'imainun uisa i cara,

³⁰ acamax baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx

amiribishi corutēcēnia. Usaria 'ia isquin camina uni 'itsían mitsu cacēxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun 'unanin. ³¹ Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncē ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anúan Nucēn Papa Dios 'Apu 'iti nētē ca 'urama 'icē quixun. ³² Asérabi cana mitsu cain, bēría ēnē nētēnu bucucē uncamaxa bamacēma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncē banacama quicēsabi oi 'iti 'icēn. ³³ Naí, me acamax ca cēñúti 'icēn, 'aínbi ca 'ën banaxa nētétimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³⁴ Usa 'ain camina mitsux cuēēncē ñuishi 'anan paéanan ēnē nētēnu 'icē ñucamaishi sináncē 'itin raban bēruancacē 'iti 'ain. Usai bēruancacēma 'aish camina mitsúnmi sináncēbēmabi 'ëx ucēbē 'ë isi rabínti 'ain. ³⁵ Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicēsa usaribiti ca unin sináncēbēmabi anun 'ëx uti nētē uti 'icēn. ³⁶ Usa 'ain camina 'ëx uti nētē caini, 'ën mitsu cacē ñucama ēnéxa 'icēbēbi 'ēmi catamēti ēníma 'ēmi cushicē 'inuxun, nētē camabi Nucēn Papa Dios ñucátí 'ain. Usai 'i, 'ëx utēcēncēbē 'ën bēmánuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucēn Papa Dios ñucátí 'ain.

³⁷ Usaquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbucēbē imé Olivos cacē matánu 'i cuancēxa. ³⁸ Usai anu 'inēti ca bari urucēbē bana ñuixuni Jesús anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuantēcēancēxa. Cuantēcēnxuan bana ñuixunia cuati ca unicama riquiani timéacēxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAIQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICĒ BANA (22-24)

22

*Judíos unicama Jesúsmi 'eséñan
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)*

¹ Anun chamiti ñucěñunma 'acě pán piti nětě, Pascua cacě, 'iisama pain 'ain, ² ca judíos sacerdoteněn cushicama 'imainun an Moisésněn cuēñeo bana 'unáncě unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax ca aín bana cuacě 'aish numi nishti 'icě —quixun sinani atumi racuěquin uisoxun 'ati cara quixun sinani 'ěsénancěxa.

³ Usacěbě ca Jesusan 'unánmicě unicama męcěn rabé 'imainun rabé, acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin 'atimaněn 'apu Satanás atsíncěxa. ⁴ Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimaněn 'apun sinánmicěx judíos sacerdoteněn cushicama 'imainun anuxun Nucěn Papa Dios rabiti xubunu 'icě suntárucamabě 'ěsénanquin —'ěn cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacěxa. ⁵ Usoquian Judasan cacěx ca cuěēni —curíqui 'inánti ca —quiax canancěxa. ⁶ Usoquian cacancěx —asábi ca —quixun catancěx cuanquin ca Judasan —¿'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ěně unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncěxa.

Ashiquian Jesúsbětan aín unicaman piá

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Anun chamiti ñucěñunma 'acě pán anun piti nětě achúshi ca Pascua nětě anun carnero 'ati, a 'iacěxa. ⁸ A nětě 'icěbětan ca Jesusan Pedrocěñun Juan xuquin cacěxa:

—Ěně nětěnu a piti ñu pinun camina nu mēníoxuni cuanti 'ain.

⁹ Cacěxun ca cacěxa:

—¿Uinuxuinra caranuna a piti mēnfoti 'ain? ¹⁰ Quia ca Jesusan cacěxa:

—Jerusalénu cuantancěx bēbaquin camina uni achúshiněan ñutěn 'unpax buania mērati 'ain. Měraquin nuibiani camina anua ax atsíncě xubunu atsínti 'ain.

¹¹ Atsínquin camina aín 'ibu ěsaquin cati 'ain: An nu

'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic? ¹² Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namé cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, mitsu ismiti 'icën. Anuxun camina a piti nu mëníoxunti 'ain.

¹³ Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca Jesusan cacësabi oquin a ñucama mërácëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.

¹⁴ Mëníoquian sënëon ca Jesús aín 'unánmicë unicamabë pinux mesanu tsóbuacëxa. ¹⁵⁻¹⁶ Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ën cana mitsu cain, ënë nëtënxun cana ësa piti mitsubë 'atëcëniman. Nucën Papa Diosan nëtënxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain. Usa 'aish cana bamacëma pain 'aish a piti ñumi mitsun 'ëbëtan piti 'itsaira cuëëan.

¹⁷⁻¹⁸ Catancëxun ca anu uvas baca 'arucë manë xanpa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun, aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ësaquin cana uvas baca ënuxun 'atëcëniman. Axa 'Apu 'aían Nucën Papa Diosan nëtënu aín unicamax abë 'icëbëtan cuni cana 'atëcënti 'ain. Usa 'ain camina ënë biquin camaxunbi 'ati 'ain.

¹⁹ Catancëxun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën. Mitsun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun 'ë unin 'acë 'ain, camina 'ëmi sinánquin 'ën mitsu bërí cacë ënë ënquinma usabi oquin 'ati 'ain.

²⁰ Cacëxun piti piia sënënia ca Jesusan manë xanpa anu 'icë uvas baca biquin catëcëancëxa:

—Ĕnĕ uvas baca ĕnĕx ca 'ĕn imi 'apati, 'ĕx bamacĕ cupĭa mitsun 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish ainan 'inun Nucĕn Papa Diosan mĕnĭocĕ, a 'icĕn. ²¹ Ĕn mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'ĕ 'inĕnti uni, an ca nubĕtan ĕnuxun piia. ²² Nucĕn Papa Diosan mĕnĭosabi oi cana uni 'inux anuax uĕ, 'ĕx bamati 'ain. Usa 'aĭnbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ĕ 'inĕncĕ uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icĕ, usoquian Nucĕn Papa Diosan 'acĕ 'iti 'icĕn.

²³ Jesusan usaquin cacĕxun cuati ca aĭn 'unĕnmicĕ unicamax —¿nucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiaux ñucacanancĕxa.

Uiira cara bĕtsibĕtan sĕnĕnma 'iti 'icĕ quicĕ bana

²⁴ Uix cara bĕtsibĕtan sĕnĕnma 'iti 'icĕ quiaux ca Jesusan 'unĕnmicĕ unicama cuĕbicanancĕxa. ²⁵ Usaĭa quia ca Jesusan cacĕxa:

—Judĭosma 'apucaman ca aĭn unicama ax cuĕncĕsabi oquian tĕmĕramiquinbi ñu mĕĕnun 'amia. Usaquin 'amibi ca bĕtsi unicama cai, ainsa aĭn unicamaxa upitax bucunun 'imia quiaux quia. ²⁶ Atux usa 'aĭnbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icĕ, ax ca cushima uni 'icĕsaribiti 'iti 'icĕn. An uni raĭri bana 'inĕncĕ uni, an ca an aĭn bana cuacĕ uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icĕn. ²⁷ ¿An piti 'acĕ uni ax cara axa mesanu pi tsocĕ unibĕtan sĕnĕn 'ic? An mesanuxun picĕ uni ax ca an piti 'acĕ unibĕ sĕnĕnmara 'icĕn. Usa 'aĭnbi cana 'ĕx an mitsu ñu 'axuncĕ a 'ain. ²⁸ Mitsun camina unicaman bĕtsi bĕtsi oiabi 'ĕ ĕncĕma 'ain. ²⁹ Usa 'icĕ cana 'ĕn Papa Diosan 'ĕ 'apuiru 'inun 'imicĕsaribi oĭmi 'ĕbĕ cushi 'inun mitsu 'imin. ³⁰ Usa 'ixunmi 'ĕn nĕtĕnuxun 'ĕbĕtan pianan, Israelnĕn bĕchicĕ mĕcĕn rabĕ 'imainun rabĕ, aĭn rĕbúnquicamax cara atun ñu 'acĕ cupĭ, uisai 'iti 'icĕ quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

Pedronën —'ën cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën ca mitsu 'atimamítisa tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaícacësaribi oquin mitsu tanti 'icën. ³² Usa 'aínbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa Dios mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin camina axa 'ëmi catamëcë uni raíri 'ëmia asérabi upiti catamënun 'aquinti 'ain.

³³ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unín 'anúnbi cana mi ëniman.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unín Jesús 'atimoti nëtë 'iá

³⁵ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?

Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa. ³⁶⁻³⁷ Canan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: “An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën”. A bana quiásabi oi ca unicamax 'ë ñui quiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain.

Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabé 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bërúanun Nucën Papa Dios ñucátí 'ain.

⁴¹ Usoquin cabiani unin nicéxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa. ⁴² Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëra-tima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴³ Usaquian cacëbë naínuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa. ⁴⁴ 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa. ⁴⁵ Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituirai 'uxcë mëraccëxa. ⁴⁶ Mëraquin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuéncuatsini a bëtsucucanux uacëxa. ⁴⁸ Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën. ⁴⁹ Uisoí cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

⁵⁰ Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa. ⁵¹ Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:

—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi 'itëcënun mómiacëxa.

⁵² Usotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan caniacëcëcama, an a bitsi ucë, acama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux caramina ucan? ⁵³ Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain. Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu ëanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—*Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca (Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacerdotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquian buania ca Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa.

⁵⁵ Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëniócë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë

tsóbuacëxa. ⁵⁶ Usaía anu tsócë, tsin ër'éncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai ca anuxuan an ñu mëecë xanux quiacëxa:

—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.

⁵⁷ Usai quía ca Pedronën cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁵⁸ Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënríbi Pedro isquin cacëxa:

—Mix camina abë nicë uni a 'ain.

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ama 'ain.

⁵⁹ Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:

—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérabi ca axribi a unibë 'iaxa.

⁶⁰ Usaía quía ca Pedronën cacëxa:

—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.

Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁶¹ Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian Jesusan a cacë bana sináncëxa: Ënë imé camina 'atapa banatisama pan 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. ⁶² Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaiá

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Usa 'ain ca an bërúancë suntárucaman Jesús 'usani ami cuaiquin mëëacëxa. ⁶⁴ Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun mëëquin —uin cara mi mëëaxa, ca ñuit —quixun cacëxa. ⁶⁵ Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

Jesúsa judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax anu timéacëxa. Timécëbëtan ca anu atun cushibunën 'apucama timécë anu Jesús buáncëxa. Usoquian buáncëxa bëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa: ⁶⁷ —Mix aséribi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina, aséribi cana a 'ai quixun nu cati 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséribi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca aséribi 'icë quixun sináncantima 'ain. ⁶⁸ Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë caíma 'ianan 'ë chiquínti sinántima 'ain. ⁶⁹ Usa 'aínbi cana bërí ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín nëtënuax aín mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.

⁷⁰ Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Usa 'aish caramina aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca aséribi 'icën.

⁷¹ Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:

—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi bërí nun pabitanbi aséribi ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa. ² Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ësaquin Pilato cacëxa:

—Ënë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu

a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiaxa.

³ Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséjabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

⁴ Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timécë unicama cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.

⁵ Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsmi xuamati nishi ca munuma quicancëxa:

—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

Pilátonëan Jesús Herodesnu xua

⁶ Ësaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátonën —¿ënë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? —quixun atu ñucácëxa.

⁷ Ñucácëxuan —usa ca —quixun cacëxun cuaquin ca Pilátonën Jesús Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uëx-anxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa.

⁸ Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bërí a isi Herodes cuëëancëxa. ⁹ Usai cuëënquia 'itsaira bana ñucácëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. ¹⁰ Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisés-nën cuëñëo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa. ¹¹ Usaria ca Herodesbëtan aín suntáru-caman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaioquin 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Pilátonua buántëcëntanun quixun xuacëxa. ¹² Usa 'ain ca 'itsa baritia abë

nishanancë 'aíshbi a něténbi sinanati Pilátobë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Usa 'ain ca Pilatonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacëxa.

¹⁴ Camicëxa ucë ca cacëxa:

—Mitsun, ënë unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ën iscëxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën. ¹⁵ Anu xucëxunbi ca Heródesnën amiribishi nunua bëtécënun xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia 'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acëma 'icën. ¹⁶ Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.

¹⁷ Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncëxa. ¹⁸ Usoquian Jesús chiquínti sináncëbëbi ca unicamax munuma sharárui quicancëxa:

—Ënë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.

¹⁹ An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama tsuáquirumicë, 'ianan an uni 'acë cupí ca Barrabás sipuacë 'iacëxa. ²⁰ Unicamaxa munuma sharárui quia cuati ca Pilátónëx amiribishi —nun iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë —quix quitëcëancëxa. ²¹ Quicëbëbi ca munuma sharárui quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a matas.

²² Usaía quicaniabi ca rabé oquin cacësabi oquin Pilatonën amiribishi catëcëancëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax? 'Ën iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icën. Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.

²³ Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharáruí quitëcëancëxa, bamatanun i curúsocënu matáscë ca 'iti 'icë quiax. Usai quia ca Pilatonën atu sinanamicasmacëxa. ²⁴ Sinanamicasmaquin ca Pilatonën atúan cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa. ²⁵ Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicanman ñucácsëabi oquin chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën 'apucamaxa cuëncësabi oquian 'anun quixun, aín suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun quixun cacëxa.

²⁷ Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa. ²⁸ Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsu 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain. ²⁹ Anúnmi mitsun tëmëratí nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë ca unicanmax ësai quiti 'icën, tuacëma xanux ca cuënti 'icën, tuacëma 'ixun aín tuá xuma 'amicëma xanux ca xanu itsían 'acësaribi oquin paë tancëma 'aish cuënti 'icën. ³⁰ Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicanman unétisa tanquin aín bashicama atunu rëucubunun canan matá atu mapunun quixun cati 'icën. ³¹ 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësöquin 'acë 'ain ca an ñu 'atima 'acë unicanmax atun 'ë 'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën. Usoquian anun 'ati nëtë ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

³² Usa 'ain ca uni rabé an 'atima ñu 'acé, aribi Jesús bēa bamati suntárunēn buáncēxa.

³³ Usoxun ca suntárunēn a buani cuanx, Mapuxo cacē me, anu bēbaquin anuaxa bamanun Jesús matáscēxun i curúsocē nitsíancēxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acé uni rabéribi i curúsocēnu matáscēxun, bētsia Jesusan mēqueu 'imainun bētsi Jesusan mēmiu 'inun nitsíancēxa.

³⁴ Suntárunēan usoquin 'acēxun ca Jesusan Nucēn Papa Dios cacēxa:

—Papan, ēnē unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icē camina atun 'ucha tērēnquin manumiti 'ain.

Usa 'ain ca anu uni matáscē i curúsocēcama nitsíntancēxun, suntárunēn uin cara isa Jesusan chupa bētsi bētsi biti 'icē iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tancēxa.

³⁵ Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacēxa. Ismainun ca judíos unibunēn 'apucamax Jesús ñui 'atimati banai ami cuai ēsai canancēxa:

—An uni raíri iémicēsaribi oi iétibi ca iétima. Ax asérabi Cristo a Nucēn Papa Diosan ēnu xunuxun caíscē 'aish ca axbi iéti 'icēn.

³⁶ Anu 'icē suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacē a xēanun quixun 'inancēxa.

³⁷ 'Inánquin ca —mix asérabi judíos unicaman 'apu 'aish ca mixbi iēt —quixun cacēxa.

³⁸ Anua a matáscancē i curúsocēnu ca Jesús manámi ēsaquin cuēñocē bana matáscē 'iacēxa: “Ēñēx ca judíos unicaman 'apu 'icēn”. A banax ca griego banan cuēñocē 'ianan Romanu 'icē unin bana, latín cacē, anun cuēñocē 'ianan judíos unibunēn bana, hebreo cacē, anúnribi cuēñocē 'iacēxa.

³⁹ A Jesús 'acēsaribi oquin i curúsocēnu matáscē uni rabé, achúshinēn ca ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacēxa:

—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix aséjabi Cristo 'aish ca mixbi iét. Iéanan ca nuribi iémit.

⁴⁰ Usoquian Jesús caia cuaquin ca acéñuan matáscē unin bētsi ñu caquin cacēxa:

—¿Mix usaribi oquin 'acē 'aíshbi caramina Nucēn Papa Diosmi racuētiman? ⁴¹ Aséjabi cananuna nux nun 'ucha cupí paē tanin. Usa nux 'aínbi ca ēnē uni añu 'uchabi 'acēma 'icēn.

⁴² Usoquin bētsi catancēxun ca a unin Jesús cacēxa:

—Jesús, min nētēnuax 'apu 'ixun camina 'ē manutima 'ain.

⁴³ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Aséjabi cana 'ēn mi cain, ēnē nētēnbi camina anu 'ēx 'icē anu 'ēbē 'iti 'ain.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Usai 'imainun ca bari xamárucēbēbi me bēán-quiacēxa. Bēánquiaux ca rabé 'imainun achúshi hora 'icēbē bari pēquitēcēancēxa. ⁴⁵ Usai bari bēánquimainun ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx anuxun a rabiti xubu mēu anun bēpáncē chupax amo rabé 'inun tuquiacēxa. ⁴⁶ Usaía 'icēbē ca munuma cuēncēnishi Jesús quiacēxa:

—Papan, 'ēn cana 'ēn bēru ñunshin minmi binun mi 'inainin. Usaquin catancēx ca ashiti bamacēxa.

⁴⁷ Usaía 'icēcama isquin ca Romanu 'icē capitán Nucēn Papa Dios rabi quiacēxa:

—Aséjabi ca ēnē unix 'uchañuma 'iaxa.

⁴⁸ Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timécē unimaxribe masá nuituti, atun nuitu mēēi shitáshquiquiani uténbuax, atun xubunu cuancēxa. ⁴⁹ Raírínēxa usai 'imainun ca an a 'unáncē unicama 'imainun axa Galilean-uax a nuibētsini ucē xanucamanribe 'ura nixun Jesús usai 'ia isacēxa.

*Jesús bamacë mëníon ñui quicë bana**(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)*

⁵⁰ Judea cacë menu 'icë ëma, Arimatea, anu 'icë uni achúshi ca José cacë 'iacëxa. Ax ca upí uni 'aish upí sinánñu 'iacëxa. Ax ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacëxa. ⁵¹ Usa 'aíshbi ca José an anun Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nētē uti caíncē uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca raíri 'apucaman 'acēsariibi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi quiax 'ēsénani —'ati ca — quiax quicëbētanbi, an cáma 'icēn. ⁵² Usa 'ixun ca Josénen anu cuanxun Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

⁵³ Usaquin cacëxuan —camina buánti 'ai —quixun cacëxun ca Josénen Jesús i curúsocënuu nanpátancëxun, sávana upitan rabúancëxa. Rabúnbianquin ca anu uni bamaia mëníotia matá me tēmú bērí naēcē, anu uni ñucē mëníocëma pan, anu mëníonuxun buáncëxa. ⁵⁴ Usoquin anun ñu mēētima nētēn 'atima cupí, a nētē 'icëma 'ain, ca Josénen Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxuan mëníon ca anun ñu mēētima nētē 'iacëxa.

⁵⁵ Usoquian buania nuíbianxun ca Galileanuax abē uéxancē xanucaman uínaira cara Jesús mëníoia isanan uisaira oquin cara mëníoia quixun isacëxa. ⁵⁶ Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro buánuxun mëníocëxa. Mëníotancëx ca Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oi, anun ñu mēētima nētē 'ain, tantiacëxa.

24

*Jesús baísquia**(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)*

¹ Anun ñu mēētima nētē 'iónxa pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi ca axa Galileanuax Jesús bē uéxancē xanucama anun sanu oti ro mëníoëxancē a buani raíri xanubē anua Jesús mëníoëxancēnu cuantëcëancëxa.

² Buani cuanx anu bëbaquinbi ca mapara, anun quini xëpuëxancë, racanacë isacëxa. ³ Usa 'icë istancëx cuani, quininu atsínquianxun isquinbi ca Nucën 'Ibu Jesús 'aímocëxa. ⁴ 'Aímoi ratuti ca sináncasmacëxa. Usai ratúquian atun iscëxbi ca rabé uni, chupa chaba chabaquicë pañucë, a rapasu 'iacëxa. ⁵ Usa isi ca xanucamax racuëti meu tëtúbuacëxa. Tëtúbutiabi ca a unin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun anu uni bamacë mëníot-inua axa ashiti bamacëma uni barin? ⁶ Ax ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. An Galileanuxun mitsu caëxancë bana camina sinánti 'ain. ⁷ Ësaquin ca mitsu caëxanxa: Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, ca 'ë 'atima unin, uni itsían 'ë 'aminun 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Matáscëx asérami bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'iónxa pëcaratëcëncëbë baísquiti 'ai quixun.

⁸ Usaquian ángelnën cacëxun ca —asérami ca Jesusan usaquin nu caëxanxa —quixun xanucaman sináncëxa. ⁹ Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscëcama ñuianan ángelnën cacëcama ñuiquin, Jesusan 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana cuacë uni raíricamaribi ñuixuancëxa. ¹⁰ Usaquian an Jesusan 'unánmicë unicama ñuixuncë xanucama ax ca 'iacëxa, María Magdalena 'imainun Juana 'imainun Jacobonën tita María, 'imainun axa atubë 'icë xanucamaribi. ¹¹ Usaquian acaman ñuixuncëxunbi ca —cëmëi ca quia —quixun sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icën.

¹² Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu cuancëxa. Cuanx bëbai tëtúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncë chupa ashi isacëxa. Isbiani ratúquiani uisái cara 'iixa quixun sináncasmai ca aín 'icënu cuantëcëancëxa.

*Emaús ëmanu bain cuanía usai 'iá
(Mr 16.12-13)*

¹³ A nēténbi ca an Jesusan bana cuacë uni rabé Jerusalénuax, axa mēcën rabé 'imainun achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacë ëmanu bain cuancëxa. ¹⁴ Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icë ñui cananquiancëxa. ¹⁵ Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani, atubë biránanquiani cuancëxa. ¹⁶ Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën. ¹⁷ 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nuitutin?

¹⁸ Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabé, achúshi, Cleofas cacë, an Jesús cacëxa:

—¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iaxa quixun ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mínshi cuacëma 'ain?

¹⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñui cara quicanx?

Quia ca cacëxa:

—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu 'axa. ²⁰ Usa 'icëbi ca nun sacerdotenën cushicamabëtan nun cushi raíricamanribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocënu matáscëx bamanun quixun. ²¹ Nun cananuna Romanu 'icë unían, nux Israel unibu 'icë, nu 'imainun nun nētëcamaribi 'ibuacë 'aínbia nunainshi nun nētë 'inun, an nu mëníoexunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa. ²² Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën anu Jesús mëníoëxancënu pëcaracëma 'aínshi cuanxun isbëtsini uxun ñuixunquin nu ratupunia. ²³ Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aí-mobëtsini uxun ca nu capunia, ángel rabëtainsa iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë, ca baísquiaxa, caxa quixun.

²⁴ Usaquin cacëx anua Jesús mëníoëxancënu cuanxunbi ca nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësabi oquin isquinbi Jesús mëraima 'ipunia.

²⁵ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain. ²⁶ ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan 'aish, paë tani tëmëratí 'iax?

²⁷ Caxun ca Moisésnëan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi oi ca 'iaxa quixun a uni rabé ñuixuancëxa.

²⁸ Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun isacëxa. ²⁹ Isquin ca cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsíancëxa.

³⁰ Atsíntancëx mesanu a uni rabébë tsóbuxun ca pán bixun —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapauin atu 'ináncëxa. ³¹ Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca Jesús nëtéacëxa. ³² Nëtécëbë ca canancëxa:

—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun nuitu cuëëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?

³³ Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë raíri unicamaribi timécë mëracëxa. ³⁴ Mëracëxun ca axa timécë unicaman cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísquitēcēanxa. Usa 'icē ca Simonan ispunia.

³⁵ Usaquian cacēxun cuaquin ca Emaúsnuax ucē uni rabētan, usai ca bainuax nubē 'ipunia quixun canan —nua pán mētícaquin 'ináncēxuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icē quixun 'unánpuni —quixun cacēxa.

Aín 'unánmicē uni mēcēn rabé 'imainun achúshi an Jesús isa

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Usaquin atu ñuixunía sēnécēma pain 'aínbi axbi chiquiracēti atu nēbētsi niracēquin ca Jesusan atu cacēxa:

—Chuámashirua ca 'ican.

³⁷ Usoquian atu cacēx racuēti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun sináncēxa. ³⁸ Usai 'i ami racuētia isquin ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina racuētín? ¿Uisa cupí caramina 'ēx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman? ³⁹ 'Ēn mēcēn 'imainun ca 'Ēn taē is. Isquin ca, 'ēx cana Jesús 'ai quixun 'unan. Uisa cara 'Ēn nami 'imainun 'Ēn xo 'icē quixunmi 'unánun ca 'Ē ramēt. Ñunshinax ca xoñuma 'ianan namiñuma 'icēn.

⁴⁰ Usaquin caquin ca mēshpáquin aín mēcēn ismianan aín taēribi ismiacēxa. ⁴¹ Usoquian ismicēxbi ca —Ēnēx ca Jesús 'icē —quiax cuēñibi sináncasmai ratúacēxa. Ratu-tia isquin ca Jesusan —¿mitsun a piti ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacēxa. ⁴² Cacēxun ca tsatsa xuícē paná 'imainun buna rēpa tēxēra 'ináncēxa. ⁴³ 'Ináncēxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan piacēxa.

⁴⁴ Pitancēx sēnēnxun ca Jesusan atu cacēxa:

—'Ēx bamacēma pain 'ixun 'Ēn mitsu cacēsabi oi ca 'iaxa. 'Ē ñuíquin cuēñēo banacama Moisésnēn 'a, 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē

unicaman cuënëo banacama, 'imainun Salmosribi, acamaxa 'ë ñui quicë bana axa quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacësabi oi cana 'ian. ⁴⁵ Usaquin caxun ca a ñuiquian cuënëo banacama upí oquian cuanun ñuixunquin anu timécë unicama 'unánmiacëxa. ⁴⁶ 'Unánmiquin ca ësaquin cacëxa:

—Ësai ca a bana quia, Cristo ca bamatancëx rabé 'iónxa pëcaratëcëncëbë baísquiti 'icën. ⁴⁷ Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana ñuitancëxun camabi menu cuanquin ësoquin caquin unicama ñuixunti 'icën, Nucën Papa Diosan atun 'atima ñu 'acëcama tërécë 'inuxun ca sinanaquin bëtsi oquin sinánti 'icë quixun. Ësaía a ñui cuënëo bana quicë a ñuixuntancëxun ca Jesusan atu cacëxa: ⁴⁸ Mitsun camina 'ëx 'ia iscë 'ixun, uisai carana 'ë ñuiquin cuënëo banacama quicësabi oi 'ia quixun unicama ñuixunti 'ain. ⁴⁹ Axa uti ñuiquian 'ën Papa Diosan 'ë cacë, a cana mitsunu unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan aín cushi mitsu 'inánun Jerusalénu bërúxun caínti 'ain.

Jesús naínu cuan
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ëma 'urama, aín unicama buáncëxa. Buántancëxun aín mëcën rabé manámi oquin ca Nucën Papa Dios atu ñucáx-uancëxa. ⁵¹ Usaquin ñucáxuntancëxun acama ëbiani ca anua Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. ⁵² Cuania rabitancëx ca chuámashi tani cuënquiiani Jerusalénu cuantëcëancëxa. ⁵³ Cuantancëxun ca nètë camabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun cuanxun, a rabiacëxa. Ashi.

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective

copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Dec 2021 from source files dated 30
Nov 2021

c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b